

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Epistolarvm [epistolarum] D. Philippi Melanchthonis Farrago

Melanchthon, Philipp

Basileae, 1565

VD16 -M3220

Basileae per Pavlvn Qveckvm, mense martio, anno M. D. LXV

[urn:nbn:de:bsz:31-312770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-312770)

^{1.}
P. obt. viro D. Stephano ^{1.}

BASILEAE PER PAVLVM
QVECKVM, MENSE
MARTIO, ANNO
M. D. LXV.

zu neuen Briefen sind eingebunden.

1. an Stephan Wild

2. 4-8 Christophorus Bucer.

3. Greg. Pontanus.

Alle fünf sind diese mir unbekannt.

p. 152. u. 154. ² Briefe. Hilfford.

p. 156. an Melchior.

157. an Joh. Marthio.

158. an Straners.

160. Judicium de furtis et malis.

163. an Stigel.

168. 169. an P. Eben.

172. an Luther.

Clariss. & opt. viro D. Stephano
Wibd. Doctori Medicinæ amico
s. charissimo.

S. D. Clarissime & exime D. Doctor, cum
ex comentū Vuormaciensi, domum redijs-
sum, intellexi e te rursus in coniugio ho-
nesto & pie vivere, & filiam tuam pi-
ellam ingenio præcussimè præditam ac do-
mestica disciplina ad optimos mores in-
stitutam, promissam esse adolecenti
Christiano Baier cui a patre Tutor
una cum alijs quibusdam datus sum
Itaq̃ cum pijs consilijs bene procurari
debeamus, opto ex animo ut Deus
pater Dñs nostri IESV CHRISTI cõdi-
tor om̃i re & tuo coniugio fauere
& adiuuare ac gubernare filiam ac
genitum. Est quædam pietas, intellige-
re quale munus Dei sit, q̃ secundum
officiū in huius hinc a dñi mandata so-
cietas qua Deus humanum genus
inter se dñixit & cõseruauit, ut in
et nascantur immortales hõies huius

rados accipere vita. Ideo dicit nos
 ois bene precari hinc vita gratia
 Expusit aures mihi Christianus
 Bair sibi expressis coniugium
 filiae meae, spem despondenda eius
 factam esse, mihi rogavit ut ce-
 teros tutores, ne ipsius voluntatem
 adversarem. Addebat causas ho-
 nestas sui consilii, quod marito
 tranquilla conscientia vivere cu-
 piat cum honesta coniuge, cuius
 probae naturae et mores. petunt
 etiam ut tanquam tutor tibi signi-
 ficarem me non refragari ipsi.
 Memini adolescentum mihi a pa-
 rentibus diligenter commendari et
 aia duci bono ingenio et ho-
 nestis moribus petenti esse. si autem
 ei optime volo, cuius adfuerit
 se explorare tua filiam et ad-
 sumentior ut nam dicat et rogo
 ut si esse iustitia benevolentia

3.
inter ipsam, et filiam tuam utriusque
voluntati morem geras. Singulare
Dei donum est, conuenire naturaliter
inter se concordare & amicos, ut
de tua eruditione et prudentia. Pro
him cum quodlibet in natura con-
sideratione versaris, maxime in
dicare potes. Video quid sit
actus adolescentis, quam sint hu-
mana oia incerta. Sed tamen
honesto amori non volo repugna-
re, et adolescentem ipsam libe-
ratur commonefaciam, ut cogitet
se sanctum vitam genus ingredi
in quo & Deo et coniugi potare
constantiam in amore et carnis
honestis officiis debeat. Hic
coniugalis amor imago esse debet
amoris, quo filius Dei Ecclesia
complectitur, pro qua quantos
agentes ille sustinet. Admoneri
debet enim de huiusmodi: Quos

4.
DEVS coniunxit, homo non sepa-
ret. Hac voce scit se ad fidem
e bonivoluntiam propriam obliga-
tum esse, nunquam e coniugi e
sibi pollicetur, quoniam nunc paren-
tis loco coloris e obscurare est in-
it. Hoc cum sanitate promiserit
pater DEVM conditorum om-
nium ut vestra estilia e euen-
tum gubernare. Bene vale vir
clarissime. Die 4 febr. Anno
1541.

Philippus Mel.

2.
Clariss: viro D. Christia-
no Bever. S. D.

Dedit litteras hinc iuniori ad
illustri: principem. Petit. n.
aliquid auxilij ad sua studia
facienda. Et si. n. hactenus Lipsia
vixit, ubi libros doctoris An-
bachij docuit: tamen natus est
in ditione illustri: principis nostri
in oppido Olsniet. Ingenio bono e

5.
et apud ad litteras. c. in p[ro]p[ri]a bona p[ro]mo-
vit. Nunc incensus est quidam cu-
piditate videtur Italico. Hanc ad-
rem aliqd auxiliij quaerit in aula.
Scio quib[us]da[m] sint aulica iudicia: ta-
men vos oro, quoniam p[ro] vestra hu-
manitate bonis ingenij ac studijs
fauctis, et hunc iuuenem habeatis
commendatum et illustriss. Principi
commendatis. Vostri libri Dei
beneficio mihi valere. Bene valo-
re. (1535, mens. Januarii)
philip. Melanch.

3.
Clariss. viri Gregorio
Pontano.

S. p. Amplissime D. cancellarie
opto ut coniugium vestrum sit
sanctum et felix, idq[ue] ut effici-
at Christus, ex a[n]i[m]i ope. Scribit
ad vos v[ol]fgangus Tumburg, et pe-
tit propagationem s[ub]sidij Alambur-
gensis. fuis causam ut suscipiatis
et iuuens vos valde oro. Est. n.

Adolescentis bonae spei, et naturae ad
 litteras et facundiam fuerit
 Dignum ingenium esse vestro fa-
 vore, et publico auxilio. Scitis
 eam temporum conditionem esse
 ut vos, qui gubernatis Romp. ope-
 rat bonae ingenia tueri et in-
 nuere. Totam causam huma-
 nitati et sapientiae vestrae com-
 mendo. Christianus filius
 vester Dei beneficio meo
 vale. Boni valeat. (1545)

philippus

4. Christiano Beier
 Carceri:

S. P. Sciebam vobis praefatum
 Ismaacensam, historiam itine-
 ris nostri perscribere: dixi
 tamen hanc epistolam officij
 causa addendam esse. Satis
 honorifici & delectandi in via
 et hic excerpti sumus a Land.

grauio. Hospitum & nobis & ad
versarijs in arce datum est.
Assunt Cinglius, Oecolampadius
Hedio, Bucerus. Nichil adhuc
regionis. Nam hodie primum huc
venimus. Tantum salutarine nos
Oecolampadius, Hedio, Bucerus
satis familiariter, & mihi sic
videntur affecti, ut si causa non esset,
sua mora libenter quiesceret. Carolo
stadus primum a Landgrauio, ut
liceret sibi publica fide venire.
Landgrauio respondit se ita con-
cessurum, si nobiscum venire &
voluntate nostra. Cancellarius
Landgrauij apertè fauere Cingli-
anis, quia in re non nihil esse
periculi. Quam principis ipse ad
huc constanter defendit nostram
sententiam. Cras deo volente con-
grederentur. CHRIS TVS iunior
nos. Oslander & Brontius.

nundum affert: Verum expro-
tino boni affaturo. Valete fili-
cissime Marpurgi, post tridie
Michaelis Archangeli. (1529)

ph. Melan:

5. Eidem.

S. D. Articulos Campani re-
mitto vobis, quos casu, cum
non cogitassom, mecum relictis
pleni sunt spurcissimis blasphemis,
quo magis miror Campanum
dimissum esse. Profuissimum
habet dubio Argentinam, ibi in-
venit Carlostadium et alios
q. p. b. u. n. t. has blasphemias,
tsi nullam aliam ob causam
certo odio nostri. Sic furit Dia-
bolus, et incitat istos in nos, a
quibus plurima accepimus be-
neficia acerrime odiorum.
Ex Noriberga scribitur mihi, q.

Argentinenses et alij quorundam circum
firmiter coplia, quod literas arma ge-
neri aduersus Cosarem. Sic nihil
agunt Argentinenses, nisi ut metum
aliquem existerent. Deus dissipa-
re consilia gentium quae bella volunt.
Valete feliciter. Dni Iouis post
Idus.

Philip:

6. Eidem.

S. D. Magnifico P. Cancelli: hodie scri-
psi filium duobus noctibus non satis
commodè dormivisse; sed postea
a prandio iussi nūm quiescere, et
dormivisse boni horas aliquot et
recte valere. Deo beneficio. At spe-
ro nihil esse periculi. Mea vi-
officia non deturunt. Tamen for-
tassis expansione vi potuisse.
Haec dixi vobis significanda
esse, ut minus officii solliciti.

Boni valete

Philip:

7. Eodem.

S. D. Magnifico P. Cancellario
de filio placet mihi consilium, ut
socratur a. M. Ambrosio, et
agam cum eo, ut id facias Am-
brosius diligenter e fideliter.
Puer in meis a. d. b. cubat, et
mesam nobiscum comm. habere,
hoc facilius potero fructu reg
inspicere. Dysenteria, res
non est una causa: tamen ph
reg ab his male coctis e aspe
rus vims oriuntur. Ac mihi
quoy iam alynot dicit me no.
Sed diligentiam e cunctationem
adhibebo. De meo itinere
Gallico intelligis oia ex P.
Sebaldo. princeps no vult mi
hi potestatum abandi favore
Bonis valere. (1535) Phil.:

8.

Magnifico viro D. Christiano
Bairr Juris vniuersi Doctori
illustri. principi Ducis Saxoniae
Electoris Cancellario, amico nro.

S. D. Magnifico D. Cancellario. De,
dimis litteras ad illustri. Principem
Ducem Saxoniae Electorem Dmno
primum clariss. in gb. duo nego-
cia complexi sumus necessaria
nostre vniuersitati. Cum aut
sciamus vos p vestra doctrina &
prudentia principis sumus opt.
studijs. Auximus vobis etiam con-
sam scholae nostrae commendandam
esse. Licentiam planius pleriq;
non soluit stipendia, ac negat
se posse in postum solvere. Ha-
bit excitationes, q^{ue} quantum va-
luerunt nunc intelligi possunt rela-
tis rationib. Tunc n. iteo disci-
linis ad principem hactenus scribere

Quia nisi relictis rationibus non po-
 terit iudicari an reditus sufficiant.
 Nunc igitur rogamus principem, ut
 clementer curet solus nobis stipen-
 dia. Sum. n. aliquot lectores, q-
 uos alijs reb: vacant occupant
 scholar laboribus, nunc habent q-
 pter huc stipendia. Hi non pos-
 sunt hic durare, si non solvantur.
 Commendabitur igitur illustriss. prin-
 cipi hanc rem, ut victis neces-
 sariam ad conservandum scholam
 praeterea in litteris ad illustriss.
 principem scriptis, admonemus
 eum de fundatione Universitatis
 cuius spem aliquam scitis bene
 clementer ostendisse in ausp-
 cibus suae administrationis. Quam-
 vis autem scimus rem tantam
 non posse perfici subito, praesertim
 in tantis occupationibus: tamen
 rogamus ut velint eum ad hoc
 tam q- occasionem ad fundand-

13.
omni illam mutandam. Multum
et recta e aliorum consilia nos ad
quos scripsimus auctoritas valitu-
ra est. Sed maxime docere vni-
tos fieri atq; ornare studia, pnia
vim eoy e dignitatem magis pro-
spiciunt. Ideo speramus, vos libere
in hanc curam suscepturos esse.
Nos vicissim si quo officij genere
de vobis bene mereri poterimus,
summa id voluntate faciemus.
Bene valete. Vindoburgae die 19
Septemb. Anno. 1533.

Rector, Magistri e
Doctores Academiae
Vindoburgensis p

Ein Brief an Luther von p. 14-19. find alle
gelesen.

Doctori Mart. Luthero patri
suo charissimo.

Noribergæ non plus uno die subje-
ctim, ubi cognovimus Cesarem po-
pulum pascens ex Mantua movisse
& properari cum exiguis copiis in
Germaniam. At Turcas plane affir-
mare summum esse periculum. Reg.
Pontificia in Italia adhuc valde
impedita sunt. Nam obsidio Flo-
rentina infrata re soluta est, quæ
oppresso & interfecto presidio Hispa-
nico ad Pistorium. Exercitus quoque in
castris ad Florentiam erat, prope
contulit se ad Pistorium, ut pœnâ
summe de perfidis socijs. Ita re-
licta est Florentia. Feruntur hæc
& alia fabulæ, sed indignæ quæ scri-
bantur, de Afris, qui totum mare
mediterraneum infestum reddunt
& Cesaris aliquot triremes in mare
perunt. Hi tamen nocte valde per-
casum constantia nostri principes
quod non dubitavit ad hunc
communem officium, sed id hæc,

15
Iuxta sperans aliquid momenti altam
rūm esse ad revivendam pacem. finis
apud p̄rehamonim hodie ego e Jonas
qm̄ de te e causa honorifica sonat. sed
est paulo vehementius iratus qm̄ oōi
ardep̄. Hodie p̄rogim, Chrs̄ serm̄i
in. Ora p̄ nobis oōi. Vale feliciter
Noribergē dū Jovis post quāsimod̄
dogm̄i Anno 1530.

phil mel.

Eidem

Jam conduximus nuncū q̄ a te e
Linda Vintbergā p̄ filios, r̄f̄c̄nē
rat. n. Jonas de filij m̄r̄r̄, ex literis
vales scribit. Sed inter scribandū
sunt nobis reddita hęc literę postea
nois per tabellariū. D. Ap̄.lli
Jonas sic satis e argūo ar̄o, postq̄
intelligit uxorem r̄cti valere. ita
de illa tantū t̄r̄s sollicit̄s, ne ego
nihil angebar. Et angebar susp̄n̄o
nem e curam, quod non miseras
p̄moram literas, quodq̄ tamen illo
f̄r̄r̄ar mentionem; in literis ad te
scripsit. Casar nondūm adest, ac

omni vix ante partu costum videtur
 afflatus. Non admisit Banarus, iste
 lov grægor ad deliberatione de religi
 omis causa, vult. n. se servare in
 grām. Fecit quæ solentur consilij
 Cesariani. At horu no cognoscat cui
 sum, sed pposito edicto damno. At
 tera ut cognoscat ordine, ac emen
 de vicia Ectæ. In posteriore senten
 tiâ de re Mercurius o ap Xippam
 Teus vir sumus e modestiss. quæ
 animæ dicit, se in adversa valen
 dia hæc spe fructum Cesaræ esse, q
 arbitrari fore, ut nos Ecclij. apite
 rit conspiciantur, nulli se violenti
 consilio interesse. Nihil hic audi
 vimg quod magis videtur nob. di
 gnū memorari e certi debere.
 hæc vult e solentia Sapientiss. viri
 CHRISTUS respiciat ac servare nos
 e gubernat om consilia ad pacem
 & utilitatem publicā. Ad hoc Mer
 curius hoc quoy Vnormalis appa
 ruisse qz nihil pficiant violenti
 consilia. fuit. n. Vnormalis in
 comitari e consilio Cesaris

17.
De tua valitudine valde sollicitus sum
omnes ut principis quoz. Rogamus igitur
Deum, ut te ppri Evangelium servet.
At quoz patimur ut curas valentior
Doctor Caspar misit tibi per principis
nunc quendam remedia ad confirma-
das carbori viros e cordis Mirifici
n. amar te. In Apologia quilibet
multa mutamus. Locum de vobis, qui
erat exilior in se, ex emi, supposita
alia disputatione eadem de re. par-
to uberior. Nunc de potestate cla-
rum etiam disputo. Vellam periculi
illos articulos fieri, in q. si nihil
putamus esse vici, reliqua vltim
tractabimus. Subinde n. mutandi
sunt atq; ad occasiones accedendum;
Nunc Maerdu agit ut orationi repu-
rim subscribas, ac videtur posse re-
trahi ad nostros. Sed oportet tuis
litteris. Oro igitur te q; maxime ut
ad ipsu scribas e horteris eum,
ut onere sua conscientia abicij
impij dogmatis defensione. Nolo

te ad inuicem Principis referre
 Nullam. n. magis odi. q̄ illum que
 amara magis q̄ oculos suos amare
 visus est. Verim esse in penam no
 tantum utatis viro, sed ut mihi
 videtur, natura varium. Sreppig
 vir est opt. e constantiss. ad quem
 vellem te honore ipsij ca, si quando
 posses comodi, literas dare. De fri
 sijs, iussit princeps. D. pommeraniam
 isthic Saxonica lingua peritum
 horum idoneum quere. E mitte
 re ad frisios. In hanc sententiam
 pors respondere. Mitto tibi pictu
 ram obissa vienne. per Apollii
 nuncium plura scribemus, inuicem
 dabis hinc nostro in uisio literas
 ad hiam uxorem honestiss. fa
 minam, potuit. n. responsam
 pro ferre vale felicissime. Et
 ora p nob. Chrm Dom nostrum
 Dna vob. In dand. lase

p. m

D Mart Luth.

Cum hucus ad te scriptum essamus p^r bonas
tabularum, accepti opinionis nostrae
sed tamen optatissima nob. afferunt
litteras tua. Grati. ser nob. officium
tuum; nos rogamus ut de reb. tuis
q^u scripsimus ad nos scribas. Ex Hori
co ad te scripsimus litteras, de qb. ista hinc
nuncio mandata dadi, ut si no. dnm of
fuit transmissa, tradi postulare. Au
p^rster certiora cognovimus. Hori. n.
vidye comitis Alberti p^rnc, q^u missus
nos ad exploranda Caesaris itinera
Is affert Caesaris Tritonis munitio,
et si no. fallit nos ratio, id p^rncipis
ad Inspruck.

Comes Henricus
Nassauensis scripsit litteras plenas
humanitatis et officij ad nostrum prin
cipem, hortantes, ut mature veniat
ad comendationem. Quamvis variem
vulgi sermones: tamen adhuc in
no speramus de voluntate Caesaris
Res tamen esse, ut fas, et iura.

Deo. Orabis ipse, quod scio te facere
 Praeter nostrum nullis alij Prin-
 ceps adest. Dux Georgij de affini-
 ty intra tri dnuum, adducens secum
 Cuchlaim, q paucis literis mutatis
 fuit ante nos, de quo quae nobis
 scripsisti, quam suaviter in tua
 vicinia rhethoricantur. Et ut in
 legas nuntiis vana esse. Scilicet
 q pominibus reddi valem mone-
 dulary, et talem magnam a con-
 vum conclusionem congressit.

Postulat a principib. ut insinua-
 tur disputatio contra Lutheranos
 Habere subscriptum nomen veteris
 amici Billiam. Is vero huc
 nibiliter minuitur nobis. Sum alij
 multi quos pigre remisso. Vni
 Rodioi de Rodares Rodatur in
 oia meliore generosus. Hesso
 Cancellarius ficulnus ille huc venit
 & affirmavit sum principum in
 nos esse. Venit una Sneppius

21.
vir opt. tunc amantiss. q. nobis ali.
quam spem ostendit principis summi
in officio posse contineri, quamq. no.
dissimulor magni esse periculum.

Narrat quansam dimicationem sustinet
at cum illo regi. deinde sequitur.

Ait enim vixit mirifici afflicti hal.
utroque literis de Sutionem Stroni
singulis parti onibus ad eum reuer.
nter, ut se ostendat, stimulos subdat.

Huc me valde exercitium. Fortasse
fate si ad ipsam aut certi ad no.
strum principem in iorem literas mit.
tere, ad confirmandam am. de magis
deos in sacra doctrina. Videtur
scopi lumb. momentis impelli ego
exordium nostrae confessionis fore ali.
quanto potius uterque quam Cubin
ego scripsorum. Brevis aut ipse af.
feram, aut si id non proutte pom.
caps, mittam.

Pone ob hinc
nam reuolunt in monachis Ca.
ritatem tunc. Hunc. n. amur ad.
dicere Cesarum. Moribere de.

Campreio audierat; sed hic affirmat
 Caritativum esse. Ego savi Campreio
 um malim; ut virum positum non
 cunctum. Atter & homo inceptus e
 incivibus, quo per hunc nihil esse
 intrasabilem. Doctor Caspar
 mittit literas et remedium, Chrs
 firmat h. Literas tuas coniugis re
 mitto tibi. Casparis epistolam
 ostimus, de quo si deus de ferit
 nobis pacem reddidit, ut debemus
 ut habeat locupletiorum. Si
 istud esset, non exuieret te in
 van. Vale feliciter. P. M.

P. M. Luth

Prædicto corporis Chrs, quod sanctum
 sit felix q, Cesar urbem Augustam
 uspani, circiter 8. hora p ingressus
 Noster princeps de more p tū h
 ensam. Ubi cum sero admodum (nā
 pompa tarda pcedebat) ventum
 esset in hospitium Caesaris, mox
 positum est, ut conciones inermis
 arrentur. Hæc de re pusta

23.
dieb: tibi: disputatum est. Noy. - n.
Statim desiderant nostri concionari
Tandem post longam orationem
dixerunt esse rō, ut Caesar strig.
parti prohibere concionas. Ipse unum
aliquum inbebat recitare Euangeli-
um, & Epistolam sine explanatione.
Ita meo iudicio futurum est, ut ma-
gis etiam sua partem pontificij le-
gant. Multas res p̄ tua p̄m̄d̄ta
facile colligere poteris. Sicut
habent principia, nihil sp̄i ostē-
ditur ex aula Caesariana. Nam
Caesarij tantum d̄ auctor, ut vi
opprimuntur. Noy. q̄c̄ in tota au-
la esse mitis ipso Cesare. Na ipsi
mitis aut acerbiss. s̄ statim has p̄m̄-
cipum; ut mihi narravit dux
Henricus Brunsvicensis. Duo
tantum sunt principes, q̄ afficiunt
nostro periculo. Moguntinij &
Brunsvicensis. Palatinus, Bado-
sus Marchio non adsunt. Baivarj

mirabiliter insolentus sunt. Ora-
bis ipse deum pro nobis. Cornelio
inquit, spem se habuisse pacis ali-
quam, viuo Mercurino! hoc ex
tincto nominem esse in aula af-
firmat, et auctoritate valens, et
pacis auctor sit. Sed ludis suo more
ac videtur singulari diuinitate canere,
ne veniat in suspicionem nostrae
amicitiae. Idpro nihil nos adiuuat
Est alius quidam Hispanus Secreta-
rius, qui benigni pollicetur etiam
cum Casare et Campugio, de mea
sententia cotulit. Sed tota res e-
t ex generalibus deest. Vale.

. ph. M.

D. Mar. Luth.

Abbas biduim statim Coburgensi
nuncius litteras, quam ga heri
hic vidi facile assumpti. Arnoldus
dus noster ex aula Mogelburgensi
domum redit. Spalatinus prescripsit
tibi Hispanorum pacem consilium,

25
de nostra causa, quae d. mo iudicio
est honorabilissimum, n. adελφιν αν
βηγατορ, multo vno honore
ingens, praecipua pietate et mo-
destia, studeat nob. placere fratri
sed cogit, id timidi e. verum
facere. Vnus m. h. c. mirum in
modum fuit, et incitat imperato-
rem, ne qd nobis p. mittatur, id quod
ex ipso intellexi legato Campreio
e. mali solim valens, e. in p. s.
sima causa fortiores sunt, q. bo-
ni in optima. Videtur futurum,
ut imp. Caesar, ut ora respici-
antur in integritate, donec Syno-
dus has controversas iudicaverit.
Nondum actus sui resp. d. r. m.,
quae cum nihil habent. Hae
tantum conf. s. r. r. m. inter se im-
mici. Vale e. ora p. nob. nihil
op. est h. s. m. p. h. s. r. b. v. n. a.
n. r. p. t. a. o. b. s. a. n. i. s. t. e. r. e. n. i. 10. Jul.
p. M.

D. Mari Luth.

Quam huiusmodi tabellarium
 de nostro conductum, ut tibi nos per
 garrum de silario: tamen cum hoc die
 sturus esse februarii iterum scripsi-
 mus, ne quem vacuum hinc dimi-
 tteremus. Non potest dici quam
 tam dolorem accipimus huius
 litoris, q. significat te implacabili-
 ter irasci quod parum assidui in-
 scribendo nisi sumus. Nullo unquam
 tempore magis fuit nobis opus con-
 silio et consolatione tua, q. nunc
 cum versamur in periculis: pro-
 pteris et quodam tuam hactenus
 auctoritatem. Itaque te oro propter
 Evangelij, ut nos respicias vel
 propter Romp. q. nisi te gubernante pro-
 uisus hostatus subitura vi deus
 Christus passus esse se excitari
 in nauicula periclitante. Nos hic
 certe multo cum maioribus periculis
 confluetamur, in qb. nihil acerbius
 possit accidere nob. ost. q. si in
 nos hostilias. Non autem huius

in quoniam apud pontam, ne qua si solici
 dinam gravitate iniqua. Adhuc is staty
 fuit nostrum res, ut magna parte reposit
 in lachrymis hic consumpsimus. Quare no
 li putare nos tanquam Ulyssis socius volu
 ptate aliqua captos oblitisci tuis. Et quom
 supse scripsimus, quod vni confirmare
 possimus. Nostra confessio est exhibita Imper
 ratori, ex qua tibi misimus, quod apud
 in rebus, ut emanet in publicum
 utat. n. Imperator edere. Scripsi tibi
 ut significas mihi, si illa res tulerit,
 quantum eadem ad huc sanis possit.
 Nos sunt antea deliborator, ut scis, sed
 semp aliter in acie se dare, quae ante
 sunt deliborator. De missa privata
 suspicor maximum fore certamen. Sed
 nihil adhuc habeo certi. faber, Ec
 cuius, inno etiam principis aliquot
 nihil nisi, vni et bellum meditantur
 DEVS dissipet cogitationes populorum
 q bella volunt. Vult e p nobis ora.

p. McL

D. Mart. Luthero.

Scripsi tibi subinde novius delibera-
 rionis haberi, id est ipsa exprimitur
 fieri in summa principis de ista fa-
 ctum est, ut cesset de consensu unum
 seu Germaniae orietur, ut cogi Syno-
 dum curat. Erat adhaec in capite
 alterum, ut mirum ea ratio foret
 q̄ paci nihil officeret. Nostri pri-
 mo, ut Synodum caput omni-
 tarant. quod quamvis ipsi fecerint
 nonnullis additi casibus, mihi tamen
 non admodum place. Hinc enim
 volens victori. Mitto tibi mihi
 scriptum, q̄ sine exhibitio Caesaris
 a nostris adversariis, ubi videtur
 scelerato consilio artificiose et
 alia addi consuetudine, ut irritum
 nobis manserit. Caesaris precibus his
 verbis pignora Sycophantia. Si con-
 tingit ut respondendum sit, ego
 pro te remunerabor istos infames
 viros sanguinem. Aliquos enim
 apud quosdam inimicos ex illo pre-
 ce Ecciano. Non possum dicere
 quantum odij pharisaei acerbis

tatum deprehendimus. Nihil agimus
nihil meditantur, nisi ut concitent ad
vires nos Principes & impia arma in
suam optima Imperatori. Vale e ora
p nobis. Veniens post Margarithes.

D. Mart. Luth: ph. M

Habemus tibi maxime gratias, quod
non gravatus es respondere. At de
alijs qd iam hab. coram. Brevis nunc prescri-
bam qd hic fiat. Exhibita nostra con-
fessio triplicis solutione iactatur simul
in sanam Principum. Prima nunc ultra
missima, ut simpliciter cogere Impera-
tor omnes principes ac populos, e dicto
Niormacioni parere. Altera fuit
mitior, ut nostra confessio emittatur
vires bonis & iudicibus, ac nuntiis parti-
adhibitis indicanda, postea Cesar
pnuicare. Hec etiam nichilum esse a
Rege ferendum. Tertia nunc videtur
valitura, ut nobis nuntiatur edulatio
nostra confessionis. Demum prohibet
Cesar, ut ipsius iudicium non committa-
mus, quod si nolimus facere, Cesar
mandat nos omnia in integrum restitue.

31.
Ph. Mel. d. Mart. Luth

Non enim exhibita & nob. ad nos pariter ad
futurum e. auditus eius moris causam esse
ha. Caesaris consilio emendata, e. dominus
conuicta. Sed hodie accipi ex Capregio
inter paucos dies pro litum. Vbi pro
dicitur. Confirma capregio ex discessi.
Nos. n. petimus, ut permittatur nobis ar
Tappoloffias, quod si e. cessarit, non
dim. manebim. Et usum respicitur Caesa
ri, apert. p. bonis causa nram, de con
iugio Sacro totum, de vobis, de vtriusq.
spatium. Hos. n. articulos nominatum
attigit. Tu videtur in resp. homib. de
traditionib. non nihil stomachum
Sed rogo te, ut mihi sic disputanti
ignoscas. Magnae res sunt e. q. ad
sime, non multum adiungunt me. Sa
lis certus sum, quod n. licet Episcopis
omnium Ectam, e. ita scripsi e. con
fessionem. non id. muto. Sed de alijs reb.
tenui. Oportet. Observo te, ut mihi
non de efficiendo causa traditionum, sed
illa finali resp. d. as, qua ego posui

quintam, scz, uti observationes etc
 Ita à pijs possunt esse dactylas, ut
 si Bernardus iam in h. somnium de
 iustificacione & hinc certa observatio
 nonum, an illa observatio possit
 esse cultus, seu opus, quo ppriè a
 guntur gratia, & laudatur deus
 Id est in quod vocat Thomas dactylas
 ar. Ego sentio tale opus tantum esse
 corporali exercitium, non cultum, si si
 cultus dicitur ininet, sine operis tunc
 ppriè corporis castigatione, non
 cultum, sed laudum dei. Logi
 n. de fine immo diato, & in h. lo
 Bernharde falli, quod id opus
 interpretatur esse cultum. Ita si
 Petrus conficiat observacionem diei
 Dominici, id opus iudico, non cul-
 tum esse: sed habere utilitatem
 corporalem, ut certo die condonetur
 peccatis. Sed Thomas ne laudem fa-
 cit cultus ex his & de d. d. 10 h. ar.
 idem de vobis scribit. Observare ut ne gra-
 vare morem de his reb. p. l. i. m. s. confabulati
 vi. h. n. nihil ad fore utilitatis hinc
 commemoratio. Vale feliciter. Et h. l.

Aug. 14. 1530.

Philippus M. D. Mar. Luth. 33

Hodie p[ro]t[est]ante[m] n[ost]r[um] edictum n[ost]r[um] s[er]m[on]e exornato
gr[ati]as n[ost]ras publicandam esse, sed
minor falsis fuit. Non existimamus tam
diu[m] dilatores esse. Eam publicandam
postea anim[us] s[er]m[on]em esse horribiliter edicta
E[van]g[el]i[um] aut[em] coram nihil habemus: tam[en] nil
tu s[er]m[on]e edictum, p[ro]p[ter] quod p[ro]sua[n]do
facile, nihil e[st] nos impetratores. Tu ta-
men orare ut e[st] p[ro]p[ter] te, ut flectat e[st]
Caesaris ad pacem. Quidam s[er]m[on]e appella-
tionem ad Synodum non obfiteram nobis.
Sed post paucos dies om[n]i scimus. Ego
t[ame]n odiosissima labore, quam rex pa-
cas nocturnam insomnia contraxi. Cetero
na narrabit Caspar Aquila, q[ui] re-
dit. Honorifici tunc tractatus est e[st]
ab amicis e[st] ab ipso Episcopo Augustano.
Hodie in Senatu principu[m] nihil
dissimulans, legit tuam Ha[er]esin.
Constantissime p[ro]p[ter] nos, sed quan-
tum p[ro]ficiat non videt. Vale.
30. Iulij.

philippus M. D. M. L.

Rationes habemus Tabellarios q̄ vtriusq̄
 vellemy. hoc p̄sertim ad p̄t. cum
 2. p̄t. nosri negocij. Tandem an
 d'ining cōfutationem totia Ang. e
 Sausmannam Caesaris, q̄ satis as p̄ra
 est. Nam priusq̄ legaret cōfutatio
 Caesar nigl, et in ea s̄tenta, q̄ bi
 p̄scribi curasset mansurum esse e
 p̄tore, ut idem faciam p̄m cupis no
 pri, quod si nolint facere, so in s̄
 defensor Ecclesie, nullo schisma in
 Germania tolerare. Hoc fuit ora
 tionis summa, q̄ quinq̄ v̄t abrox
 tamen eū cōfutatio n̄sse valde p̄
 cribitur scripta, mira eximulatio sc̄i
 ta est lachorum. Nullus fabri libri
 extat tam m̄p̄is, que n̄re sit me
 phir huc cōfutatio. De vray spric
 allegavit historiam de filijs Hebi ma
 ducationis panem, hinc argum̄taty
 n̄r solo p̄m̄ debere laicos cōm̄taty
 n̄sse. De Missa mirabiliter frigi
 da fuit defensio - loachinnis red
 ens ab ra lachione, nam ego non
 m̄r̄f̄ni, mihi dixit, valde me er,

rare, quā me usq; ad id varijs disputa-
tionib. cruciare m de causis traditionū m.
Nihil tale illis in manus venire posse.
Nostri petierunt exm confutationis
sed Caesar responde se deliberatum
vrum esse exhibitur. postidū accor-
si Principes, itum hortatur, ut in som-
nitium eam, q scripta su in confutatio-
ne. De exo inqt, se ea lega exhibere
ne datur ut transcribatur. De hac re
dū tenit contentio, tandem dirimunt
eam Muguntinis & fruer, & Brunsigig
Hi accedunt ad nostros Principes & in-
bunt omittare hoc certamen, se no Caesar
vehementij committatur, & transigun-
do totū negotio consilia habituros esse.
Itaq; confutationem illam nondū videre
licuit & expectamus hodie quos ediderunt
Principes illi nobis pposituri sint. Habes
nostra ora. Viri boni & sapientes ors visi
sunt mihi ex cetero aīo ee, aucta illa pū-
eriliter scripta confutatione. Nostri aq;
Xortēs facilius possunt impetrare pacem
si ambirent ipsū Caesarē, & sam ors
Principes: sed mira est neq; pcha, & ut
mihi videtur, tacita qdam indicatio.
q ab istis officijs nos abdicat Rrs totū

36. ⁷ ex y'raos Deo, nec regit' ulla hūma-
na diligentiā. Id inter dū stomacho
inter diū repito Deum huc p'dicta
nobis adimere, ne confidamus nobis
Tū regit' diligenter orabis, ut Deo
seruēs nos, et des pacem Rom. Land
grauis valde moderatē se gerit.
mihī thā apertē dixit se pacis re-
tinenda cā, nam diuisionē editionis
accepturū esse, quā cuiq; sine cui-
mōta Eūangelij accipere possit.
Vale o Augusti

Ph. M. D. Martino L

Postq̄ non desini Cesar petere, ut no-
strū in stantiam scriptū in fabri-
li confutatione; et nostri contra con-
stantino, ut exhiberet' nobis exim
confutationē, nōq; finis apparuit
cuius certaminis, q̄ domi p̄ncipos huc
tati sunt, ut omitterent' illud cer-
tamen, et polliciti sūnt se mititurū
rationem pacis faciendā. Hæc signi-
ficauī p̄ximis literis. Ecce post hūc
Landgrauis abiit clam oib. reliq; ta-
men hūc mandata. Cesar statim

37
accessit nostros, et petit ne discatam,
pserim postq̄ Principib. p̄missit, ut
de componendo negotio nobiscum agam.
Visus est eorum postulatum Cæsari.
Enare nostri respondere, se in consilio
Cæsari nunq̄ abituros esse. Ego de Land
grauij consilio nihil affirmare possum
sed videtur comotq̄ indignitate actio
nim, spem pacis abivisse. Enary
ut dicam, quod sancho, suspecta mihi
in eo simulatio moderationis in talib
negocijs hinc fuit. Hunc princeps illi
nihil adhuc agerem, quod magnopere
ad pacem faciendam vitatur, pro
cipua, fuerunt de Cæsaris voluntate
presenti scrijs auxilia. Marcio ora
enlopietis exaggeravit, ad abster
rendos nostros ab hoc doctrine ge
nere. An plerum ad eorum condi
tiones defendendi sint, nondum scimus
Monachorum Spiransium Quoma
de quo scribit Islebius, plane fuit
horribilum turmentum. Vale felicissimi
& Augusti

Philipp. M. & Marcom. L

Mittimus tibi apologiam nostram, quam
 veris confessio est. Nunc in vacat
 Caesari audire plenas disputationes
 Ego tamen ea dixi, quae arbitrabar
 maxime vel potest vel docere.
 Hoc consilio ~~ore~~ fieri articulos fi-
 dei complexus sum. Primum Ecclesiam
 edidit Diabolus in duas Diabolas
 contra nos. Adversus has volumus
 remedium opponere. Tu per hunc scriptum
 de toto scripto stantes. Dux Geron-
 gis et Marcius Leachinus profecti sunt
 ad Caesarem. Ibi habentur de nostris
 conciliis comitia. Orabis ipse De-
 um ut dissipet edilicia gentium, quae
 bella volunt. Refertur ad hunc quod
 de qua magnopere peto, ut respo-
 deas. Non dubium est, Caesarem
 prohibitorum esse Cinglianarum con-
 nos. Suspicamur igitur fore, ut huc
 Phoxhi nostrae concionis etiam prohibe-
 antur, quia Istabig iam in publico tem-
 plo concionatur. Cuius igitur causas
 Est ut relinquamus hunc locum publicum,

39
Si Caesar ita ostendat hoc se potere, ut
sint multo Cinghano concionis etiam &
liberi possint & ego respondi eodem
diu esse voluntati Caesaris, in cuius urbe
iam sumus hospites. Sed noster somex
difficilis est. Primum igitur tibi videretur, quod
ego ut scribas Germanicam in perhibenda
charta. Amabo hac de re vobis respondi-
dere. Caesarem non arbitramur pos-
se aduenire intra dies 14. Nunc enim
comitatus agitur diuionum Austriaca,
nunc in Salinis. Nihil noui habemus
plena nunc quod sperandum sit de con-
silijs Caesarianis existimare possimus
in tanta opinionum varietate. Sed
expectamus auxilium a CHERISTO.

Vale feliciter.

p. M. D. Martino

Versamur hic in miseris, curis & pluri-
perpetuis luctibus, ad has hactenus mira
consternatio animorum non accipit, lo-
chisthi hinc, in quo signis, lo nobilita-
iasti, ut nostras literas ne legere quod
velis. Non exaggerabo in primis
dolentem nunc verbis, sed in quo ut

repitibus, quo loco, quanto in periculo
 simus, ubi tunc tuam consolationem mihi
 quae solarij habere possim. Priusquam
 e conflum hic Sophister ad Monachos
 abi, ut accendant odium Caesaris
 adversus nos. Amici, si quae arma fuerint
 nostri, absint. Nos tunc soli de deo
 specti in finibus conflictamur periculis.
 Oro igitur te ut respicias vel nos, quod cer-
 ti auctoritatem tuam in maximis rebus
 sequimur, vel Romae: e non venies le-
 gatur literas nostras, et respondere
 tum ut gubernes nos, tum ut actiones
 tum ut consolans nos. Caesaris res
 exhibita nostra defensio, quae tibi mihi
 to legendam. Satis est meo iudicio
 vthomus. Nam Monachos hic sa-
 lis depictos videbis. Hanc mihi vidi-
 tur confirmandum, priusquam per-
 dant adversarij, quod vultimus con-
 cedere ipsis. de vna specie, de
 coniugio, de primata missa, quam
 nullo modo videntur amissuri adver-
 sarij. Hanc nuncium edixi de meo, et
 nunc misera praehare nuncium, quod a te
 dicit inanis. Adversarij vero delibastum, quod
 vult respondere. omnia igitur praedicta ad hanc
 vale fore literas.

P. M. D. Martino Lii: 41.

Peri finium Collationum sui pernis Con-
ventionem, q̄ fuit instituta coram arbitris
Arbitri fuerunt initio Henricus Brunsu-
ensis, Augustanus, Eccius, Coelense
postea Henrico Brunsuensi suffrag-
est Dux Georgius. Nam Brunsuigi-
us coactus erat abire p̄pos. Ioh. Mare-
Sova, quam timore contra hanc exer-
citum. De dogmatibus sic se res hnt:
Cauebatnr Eccius nomen SOLA. cum
dicimus, sola fide iustificari hnt, nos
tamen non damnabat, sed dicebat im-
punitos offendit. Nam corrigi enim fa-
ctum, recte tribuit a nob. iusticia fides.
Voluit tamen nos ita scribere, quod
iustificamur p̄ gratiam et fidem. Ho
reprehensum, sed ille stultus non intelli-
git vocabulum eter. Altera rixa fuit
de remissione peccati et satisfactionibus.
Tertia de merito. In his duob. locis ni-
hil commisit, quamvis et exequit, q̄
merito tribuit: nos tamen ne illud q̄
dam respicimus. Denique vultum ser-
ad utramq. spem. Hic maxima con-
tentione coactus et os laudare, quod non

si preceptum summare utramque spiritus
 sancti prout in differens est, summare
 unam autem ambas. Et si hoc docere
 nunc, libenter erat nobis concessum
 utramque spiritus. Ego non potui hanc
 recipere et tamen excusationi huius
 habitum errore una sumptum
 vociferabuntur. n. totam a nob. Et
 classa damnari. Quid tibi videtur
 Ordinatio Christi iuxta ad Laicos et
 clericos pertinere, quare cum sacra
 mento ut cogamur, multas formas
 integri Sacramenti retinere debet
 Tu si sic sentis, scribe plane. De
 Missa, votis, coniugio, nihil disputa
 tum est, tantum opposita sunt condi
 ones, quas tamen nos non accepimus
 Non possumus diminare de exitu. Quia
 q. n. Adversarius tuae pariter opus sit
 tamen quodam videntur non expro
 dere, quantum periculum futurum sit, si
 nos ad arma deducantur. Nos non de re
 hinc ad hinc proponimus, sed de
 obedientia Episcopis et iurisdictione et
 eos commotus pollicemur nos
 esse in statu raturos. Hanc quartum

43.
habitu sunt momenti ignoro. In orationibus
Christum, ut servet nos et Aug.:

P. M. D. Mart.

Per Lyriacum plura scribam, q̄ cras
abiturū ē. Mitto tibi q̄dam quos da
de q̄. nixamur cum Adversarijs. Hūmīs
moti aegre captant, non q̄ doctrinam
fictam continent: sed q̄ plurimum
valent ad concitandam invidiam
et nostra modestia in talib. locis em-
pat insolentiam hom. feruēt. Non p̄-
dicī quos agant triumphos hic. Si meo
nōre, non Principis confarret in his nego-
cijs, nullo modo ferrem hanc scribiam.
Nunc me oia dissimulare cogunt prin-
cipium pericula, Resp. discrimina, vo-
luntatis nostrae mirabiliter cum imbi-
cillos cum parum in loco fortis. Et hū-
tamen, ut spero, faciemus extra Europam.
Pontanus p̄fecto declarat se nō vnum
ferum et bonū. Bicerius scribit tibi p̄-
dixisse q̄p. ad v̄ et multo accedat ad
nostram sententiam. Sicut adesse corpus
Christi in pane. Hanc summam esse. Scripsi
in propositis, sed cor in estilio misit

suas Propositiones. plura non potui scribere. Mox responde. Vale
Foschide Bartolomei.

AVGVSTAE delicti sume arbitrio
quatuordecim.

A nostra Parte.
Georgius Marchio Brandenburgicus
Joannes Fridericus Dux Saxonie
D. Pontanus. D. Haller
Ph. Melancthon. Ioan. Bering
Sneyppus.

Ab adversa parte.
Henricus Dux Brunsvicensis
Epus Augustanus. Carolus Henricus Ba-
Cancellarius Colonienfis ^{domus}
Eccius. Mansinganus. Cochler

Inter hos cum minus conven-
nisset tandem electi sunt

Pontanus Eccius
Haller Cancellarius Colonienfis
Philippus Cancell. Badensis.

Ph. M. Doct. Martino L
Iam iudicium de postulatis adversa-
riorum nondum accepimus, cum qd am

49.
maximè interis, nos id habere. Adhuc
tota res posita in his negocijs. Volunt
se futurum, neq. similes neq. porrigit
alteram spiritus Sacramenti precare. Nos
excusamus similes, de porrigitib. hunc
res. Synodus Basiliensis hac conditione
concessit Bohemis integrum Sacramentum
si futurum, rectè posse unà sumi et
dari. Hanc confessionem e à nobis cupi-
unt extorquere. Et cū nōt, se id eo la-
borare, quia nō possit integris retineri
in officio, nisi e nos laborem, vili
coartatas de Sacramento. Tūc rē
similita audire cupimus. Causam ap-
plicationis Missarum suspendit ad
Synodum, quā in re signi, se nō impo-
nere nob. Hoc omis, ut in p̄a de Missa
opinionem recipiamus, et tamen Caro-
num recipere nos iubent; Sed cum
commoda e p̄a in h. prolatione. video
nobis in f̄idias s̄m̄i, e qd mibi in p̄-
vata confessione facendum esse, fa-
cite indicare possem. Sed hoc res
est cōmūnis d̄m̄, id eo uliorē s̄t̄m̄i
at nō rēph̄d̄m̄i cōm̄i. Valde

reprehendimur à nostris quod liris
 distinctionem Episcopos reddimus Nam
 vultus assuetudinem libertati et simul
 exiisse in eo Episcopos, eorum patet
 sibi rursus imponi illa vetera onera
 et maxime odiorum illam domina-
 tionem civitatis Imperij. De doctri-
 na religionis nihil laborare, tan-
 tum de regno et libertate sumi soli-
 citi. Mitti tibi eximiosissimi
 postulas, ut facilius respondere
 possis. Vale. postidie Augusti

D. Mart L

Notis de privatis reb. magis de
 publicis quae scribere possim, tot
 iam dies colloquimur de sacra
 concordia, magis tamen expe-
 ctamus quae. Urgens de Missa privata
 de alijs reb. proponit conditiones
 quas non satis hinc videtur ac-
 ceptare. Existimo ex priorib. nris
 liris illas se intellexisse. Inimicis
 addim atrocissimas minas, quae in
 re, ut nihil minus esse periculo
 tamen in hoc deo considero, quanta

c 41.
sit inbecillitas animi in nostris nre
Molir. fortasse frig confecta erunt
oia, qz ad te perveniam huc literas.
Nam pappus & loquos & tardus. Pra
re nunc deliberare nihil possum. Ho
die erat convivium in colloqum, cum
qdem nry ego, nry Ponsanus & Piremus,
qd esse agendum, et q esse summa
sententia principum. Omnino huc pa
supia, & atropia videtur no minus
significare alyd, qz fortuna, q vltis
obscurus. Christi literas nos ex tunc
pnicatis. Vale feliciter. 26 Aug.

D. Marc. L.
Scio tibi diuturnum huc silentium mole
stissimum esse, psonim hoc & pper, quo
maxime nos oportuit colloq. Verum
ita mihi credas, nulla nos aequo me
offendi in aula atqz ista negligentia
quod non mittam ad te crebriores ta
bulas. Nos qdem impetrare no
possumus, ut mittant. Has literas mi
si, ad Joachimum. Non recipimus
condonans ab Adversariis ppositas

de unius spiritus, de coniugio, de Mis-
 sa. Itaque rursus coniecta sunt res ad
 Casanis deliberationes. Is petiunt
 ante hunc, ne oia in pristinum
 statum restituantur, quod si tamen
 gratuarii viderentur hac spontanea
 sua, opera pollicentur ad transactio-
 nem. Nostri respondent, si nihil
 scire, quod largiri Administraris pos-
 sint, prater ea, quae largita sunt.
 Ita huius res, et tamen hodie de
 quibusdam paucis conditionibus deliberamus,
 quibus si urgebunt Administraris
 Princeps prius ad se mittere quod ali-
 quod consistat. Nostri socii pla-
 ni videntur et aliter, hoc ma-
 gis nobis primo pacem facendam
 esse. Nihil moderate nos pon-
 dere legati Honic et Hassi et
 affertantur his Lunaburgici.
 Nostri iudicant non esse amitti-
 dam occasionem faciendam pacis
 si qua fieri huius die possit Im-
 pedire. n. horribiles tumultus

49.
vniuersi imperij ac om̄i reḡ, si res ad
arma deducatur. Hodie intellexi et
quidam princeps viro amico Cusaris
habere mira consilia habere de p̄
turbanda publica pace, et Turcas cer-
tam et horribilam expeditionem pa-
rare. Vult foretur 4 Sep. 1530.

GEORGIO PRINCIPi Anhaltino.

Comiti Ascanus ei p̄ M.

7. 2. 201.
Cum post reditum ex Babylone eduxisset
caenosa multitudo ad riuus huius
solyms, nec ante p̄sidij acie meritis. p̄
contra luctuosa defon dante posse, filij
Dni consolari Zacharia ingens: Ego enim miry
ignis ei sp̄ Nō in exortum, nec in robore
sed in sp̄ nro, dicit Dny. Ita nunc quōdā
p̄ngi cetum filij Dni. Hac consolatione nos
sustentamus et speramus nō p̄sy mirum est
etctas, et hāsi arma in vtrūq̄ parte ma-
gnas vastationes imitat. formis em̄,
et ostendit meliora consilia nō fuisse ad-
p̄nanda. Sed om̄is filij Dni Dnm nrm
Iesum Chr̄m, ut nos regat et lenial per-
nus. Scripta Os. adri curabo d. 15. m̄bi C. 1.
et hī arbitror bonū legiorū libm̄ de illis pa-
radoxis editum n̄. Bn̄ et fol. valeat
e. T. d. 20 Octob

P. M. D. Martino L

Ante triduum finitur esse collegium no-
 strum. Nolimus. n. conditiones de al-
 tera Sacramenti parte, de Canonis
 de Missa primata accipere. item de
 cultibus. Tunc res item ad Imper-
 ratoris relata est, ut quod futurum sit
 divinare non possim. Tantum oreng
 ut motum Imperatoris fluctare ad
 pacem revocandam, qua nunc maxime
 me opus est, non tantum vobis, sed in
 vobis Germanis. Non est aliis quan-
 tum in odio sum Horius, et nescio quibus
 alijs, prope reprobam Episcopis suis
 ditionem. ita de suo regno non de
 Evangelio dimicant sicut vestri. Am-
 icus quidam scripsit, me si quatenus
 voluissim maxima pecunia a Ru-
 muno potius conductus essem, non
 potuisse meliorem rationem suscipere
 ordinando dominationis pontificiae
 quam hanc esse indicant horis, quibus
 insidimus. Ego nullum adhuc arti-
 culum deservi, aut abire, quod
 doctrinam plurimum tantum stomacho

chabantur de politia reb; quas non
nostri in parte Episcopis. Brui ve
spero, scimus, qd de curia Imperator
vult feliciter, Du Egidij

P. M. D. MAR. 121.

Heri vesperi Principes fuerunt in palat
io Caesaris vsq; ad mediu nocte e
acceptarunt responsu, Caesar velle
circa eiprogari velle: sed more
antiquo Romanu Ecter e foras
extra Germania ppe negotia Ce
saris. Interim vsq; debent ora pa
pistis, sed hoc adhuc no n plano
dolerentim. Si qd adhuc vltima co
tm deo nostri in illis articulis de qb.
controversat, velle Caesar adhuc
p 8 dies psidere. De hoc hodie a
gore nostri principes Cesari gra
tias, e dicunt se in nullo posse cedo
re. In hodie equitib; for di nudi
Cenon fundim a Cesare in campo
p portis iure Ausniaco accepere
sax horis occisi sunt vno die.

Duo perissimè dissimulata bombardæ
 e bono salutante oris circumstantes
 Unis ex militib. à quòdam in pri-
 denser dirigente Bombardæ i chis
 p os e modum corubri transiit
 globulo, subito concidit e in cæpi-
 to sepulchris or. Prius a huius abire
 to hispano, cui e cõpedit cadere
 noluit, cõfossy o. Sextus p pñ-
 cillum in cadente turba decedens
 submersus or. Marchio à Ba-
 dra calesq p p cõfossus or ex
 illo spectaculo abijt. Rex ipse
 in conflictu ter pstratus or,
 ut fit, tercio non sine lusionis
 altarius latens. *ulu.*

1722
 p. M. d. Mar. L

Ioh pector ago gratias duo pa-
 tri misericordiar e Dno nostro
 IESU CHRISTO, pñfici nostro
 interpellanti p nob. Cum ita dicit
 In suis aduersis n mör, quod
 morbi nimir pñ uita lenire

220
capi. Gaudere. n. ex aro, cum tuo
tam long. nom, te rovi in fere et
hanc loricam angre, quod unat d'xm
vidisse, quo manifeste restatis est
DEVS, se hanc nostram Ectam respici
ens. Hic om princip e alway bo
noy vitor, vultus atq' expressis facie
nim hilariors, postq' a d'cto sunt
l'itane tua spem vider os tan dantes.
Agnosere tuo ministerio l'ic' Eian,
goh' miris pat' facta esse, sig' di
bore tibi intelligunt, simul etiam
p'piciunt, quoniam detrimetum alle
pore Ecta, si nobis eripereis.
Ideo optam e'us vobis, ve d'nsis
supers'as, agunt Deo gratias,
quod te v'bit i' media morte re
vocavit in vitam. As spere gra
tam esse Deo hanc loricam e' gra
ham actione. Procor de v'ni
p' d. n. l. c. ve te p'voty v'p'i
tuae ac sane. Hic no d'ni fin'
ter sine d'ct' b' m' v'nt' de resp' p' d'o

dando Casanis oratori, ad ipsius
 disputantem, quam de prioris respo-
 so Seniorum habuit. Itaque non quoniam
 etiam Pontificio munio respectu est
 Dux Wirtembergensis laudat magni
 fectum animi sui, quod cum sis in
 tali morbo ut committere itineri et
 ex hoc antro evaseris. At se tunc
 eximio miratum esse, iam n. aphius
 octiduum cepit, et cras abire
 constituit. Chrs faciat, ut brevis
 et vidam in colicam et restitum
 bonis valentiam. In in maxi-
 mus dolentibus et hoc angustat in
 gentas, quod nihil opis afferre
 bi hoc loco poteramus. Exercitia
 bene me etiam errata quodam
 na, qb. ataduerki morbu angustat
 Itaque dici non potest, quantum de
 lonibus confictatus sum. Solliciti-
 dine nondum proptus liberatus sum
 Sed si fuit suspensa ex oppila-
 tione, iam depulsam spero omne

esse. Deliberatio nra, cui ceteri
 subscripserunt accurrunt & epi dicit
 videtur scripta, ut paulo narra-
 verit. Hinc de aquino in con-
 ventu, allatum & responsum Impera-
 toris Caroli, in quo narrat impe-
 rator, se in Germania remisse non
 hostili animo, sed ad id esse de con-
 cordia ecclie, & sps ostendit se
 datum pacem, eaq; de re dixit
 se paulo post responsum esse.
 Hoc dictum satis qd' a vixima
 Tades est, sed nos tamen inter-
 presamur esse tignisior. Ah,
 quanto post venit Comes Nove
 Agler, is ad fan deliberatione de
 concordia, cui addita erant
 ydam Imperatoris expositio-
 nes. Erat legatio quanda au-
 lica Iromia in stricla, Comes
 Manderscheid & Nove Agler
 p' se stabant, se no re missos ab
 Imperatore, sed tamen consilium suum
 Imperatori placere. Summa lo,

51.
sily huc orat. Cum male Imperator
publicas edictos suos edponi sine maiori
re tunc illi, Grammellano, e his di-
obis Comitib. vidari edictum ut po-
tamus hunc non privationem potest ab
Imperatore, cum q. arbitrio facia-
mus hanc edictos suos privationem.
Quod si faceremus, Imperator adhi-
bitum ut Grammellano e panicos
alios, e deluditionem utriusq. videtur,
q. dogmata in d. carone e modora-
natur. Commissiones vero de p. h. s.
Ectury Imperatoris in d. carone p. m. h. a.
das esse. p. m. e huc orat, ut d. s. s.
te e plane dicamus, q. d. largiri aut
defendere ad extremum volumus.
Erunt admetu satis d. s. s. p. s. t. i.
lunonos. Nam Imperator cum se
cogni fere, q. d. h. u. s. s. s. i. m. l. a. n.
his Concordie s. i. d. m. h. u. e. o. p. r. i. n. g.
ut in extraherem, ut p. m. l. a. m.
nostre partes confirmat. d. t. m. n. o.
voni voluisse nos d. s. s. cordas in h. i. q.

nihil cessans adversariis. Har
 rum q̄ diligenter Augustor ceteri lo
 concordia. Ac tota quærela eo spe
 ctat, nō videri nos appetere con
 cordiā, nisi a his ciamy totū doctri
 nis gamis. p̄ff. hinc. Nos re
 truncti e vere respōdime de
 nostra voluntate erga Rēp. et
 studio fuis, p̄rigammy obiecta
 crimina, et impetū dixerim, non
 velle nos conciliationē intelligi con
 mationē vram erroꝝ et p̄vho,
 nō p̄r doctriā, ostendimy clare
 quos articulos non posse ab his et
 annis, et p̄tinimy, ut nos, nō p̄riā
 tim sed in publico cōmōni agere
 tū, ut anno superior p̄misit Imp̄
 ratoris legatus Francofordie
 ostendimy etiā nos hōy nō q̄ de
 p̄dij etatē p̄ignare. Exa respō
 sionis habem p̄ncipū et civitatum
 legati. forissis em̄t nōria
 indicia de nos fū respōsione.

59.

Non multa sunt *ῥοσηῦτερα*.
Cetera *ῥοσηῦτερα*, *ῥοσηῦτερα*, *ῥοσηῦτερα*
ut ac *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα* scripta sunt.
Et si vult Imperator per *ῥοσηῦτερα* Ec-
clesijs, occasione aliquam *ῥοσηῦτερα* videri
vult. Utinam Deus dexteram suam Imp-
eratoris, et *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα* fontibus.
E fundamentis de doctrina agi, sicut
tutus in hac narratione scriptum est.
Habet historia ednantis *ῥοσηῦτερα*.
Nam cetera sunt *ῥοσηῦτερα*, in q. b. e.
plurimae sunt q. *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα* nomi-
na, *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα*
ta, de q. b. coram *ῥοσηῦτερα*. *ῥοσηῦτερα*.

I, 114. ERASMO ROTERODAMI:

P. M.

Nunc cum credimus, tanta *ῥοσηῦτερα*
tantam *ῥοσηῦτερα* in horum cadere
posse, quantum in Ecclesia *ῥοσηῦτερα*.
eius *ῥοσηῦτερα*. *ῥοσηῦτερα*. *ῥοσηῦτερα*.
ipsi *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα*.
rutas *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα*.
tamen *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα*.
eos *ῥοσηῦτερα*. *ῥοσηῦτερα* *ῥοσηῦτερα*.

Imperatorum a violentis consilijs deter-
 rari, et ut mihi videtur, ex minima
 quadam bonitate etiam ad mode-
 rationem et pacem ducitur. Quare
 spero tuas literas plurimum poteris
 apud ipsum habiturus esse. Trijs ro-
 go ut inchoatum Rosp. beneficium
 perficias et p[ro]p[ri]us eum iterum alij
 iterum dehortari. Nil huc tua
 sapientia alij auctoritate dignis
 facere poteris, nil ad o[mn]i postu-
 latum gloriosius, q[uam] si tua diligenti-
 na hos motus seducieris. Hos
 causam nostram simpliciter et sine
 consilijs p[ro]ponimus, quamq[ue] cum illari
 alijs posse serum esse moderatione
 tamen volumus ostendere, nos non ab
 homin[um] a consilio Paris, si eod[em] h[ab]itu
 cogit[ur] p[ro]ponuntur. Res ipsa ostendit
 impendit[ur] mutatur[ur] publicam, q[uod]
 v[er]u[m] ita p[ro]barum illi, q[uod] nos p[ro]-
 tiuntur, ne subito imp[er]i[um] p[ro]ferantur
 etia. Oro v[er]o te quantum fieri possit
 per Christum, si non desinas Impera-
 torum adhortari, ne bellum ad-

61.
votus eius suscipiat, qd no manifest
cognus conditiones accipere. Non n.
hoc agunt nostri, ut potest Episc. Ecclē
siam dissoluant. Danilem Stibē
rīm valde amo, quoniam tametsi scio
tibi incum dissimulasse: tamen oro, ut
mea causa aliqd addas ad miam
erga quoniam benevolentia. Vult
Augustus Cal. Aug. An. 1530.

Eidem.

I, 115.

Cum natus essem eorum ac fidem La
bellarium fuerit no potui, quoniam ad hi
littas darem, p̄sertim in huius officij ge
nere amantur abs se p̄uocantur ante ali
quot manus. Toto biennio dum veri
for in negocijs ac rixis, a qb. p̄cipis
abhorre natura mea, nihil mihi conti
git, in quo pariter ut in illis tuis fia
missimis littis aequis. Quare velim
tibi p̄suadere officium illud tuum no
solum gratissimum, sed etiam incumdis
simum fuisse. Εὐχόμενος γὰρ ὡς πε
ρὸν τῶν ποιεῖται τῶν ἀνδρῶν γρη
σίως ἡλιωσέως εὐνοίας διότι ἐν
ταῖς βασιλείαις τῶν ἀπὸ εὐλῶν ἡ

Νίκας ἔδει ἕτε φιλόν, ἕτε πρὸς
 ἑταίροις. Scribam ad te de rebus
 alijs, q̄ partim nunc aguntur, par-
 tim impendant, si quoniam Resp. vi-
 litatem deliberationis nostrae ad-
 firmare possunt. Sed quia nihil me-
 ferari placere vixit perit, nostra co-
 silia repudiantur. Illud tamen oro
 te quantum possim, ut etiam inam
 auctoritatem, si qua erit occasio
 ad pacem faciendam cōferas, et hor-
 teris eos, q̄ nos perimunt, ne bello
 civili magis dissipent ceteros. Pius
 in bello civilis exitus esse potest
 q̄ omni rebus vastitas. Et ego nihil
 dubito falli quosdam, q̄ spes ha-
 bent immoderatas, et cum
 iam undiq̄ factis admodum minis-
 timo ingenio Caesaris, ut et ad bel-
 lum morandū accedant. Mea
 consilia quae ad ipsas res perti-
 nent attine, spero a p̄mi d̄hib-
 e intelligi et p̄bui. Cōmuni-
 cas multas p̄cidi, dāno de quibusdam
 ad praesens necessarias bona

63

ſede illius ſuave ſtudio. Conor etiam
in honorem addicere ſe aſſiduam Tuam
politicam curam curam. Tuſque magis
iudicij ac voluntatis quod accidat, te
ſtas enim comitantur in Romanos nunc
edri. Tu ſiquid potius ad ſeruo opus
labanti Roip. efficit, ut quod ille ſeruo
nigt in bonis precinatis, in hoc q. vlti
mo. auti viter hinc, totq. vrbis ter
rare ſapientiam tuam ſcipius ꝑ ſpicias
Comitet ſe ſubire quidam aduolopos
Theodoricus Reiffenſtein, matris in
familia ſtudioſiſſ. tui nominis. ha
bitu amicum hinc inuenit opt. q
multum apud te Louanij ſui. ꝑ
re te oro, ut hunc aduolopos et
ꝑꝑꝑ ſtudia maiorum ſuoꝝ rega
te, et ꝑꝑꝑ nra comitacionem co
placit vobis. Apud nos ſatis comi
des moribus ſuis ac ſpero cu con
firmationem tuis ꝑꝑꝑ non in di
gnum tua comitacione fore. Vale
& caland. Nouemb. Anno.

1532.

JOACHIMO II Marchioni Bra
 I. 21. amburgensi & Leoni parati
 Expeditionem in thingariam

+ Rcip. granitor V. C. mitti ad pax
 or atq; hinc Rcip: defensionem, & V.
 granitor hanc notum, quod a Deo
 auxiliū et salūtr pax. Chrs ai
 Cuiusd paxitatis paxit in nore meo
 dabit vobis. ths fcti pmissis ore
 nus Deum ppv Chrm & gloriam
 sui nris, ut C. V. piborare, tuc asin
 ac defendat, & felicitat reducat in
 ctors, rorichs ac delens immariss:
 hostib. Id paxit, id orare Vp
 nostro Imperatore chmoniss: atq;
 opt pnceps. & p V. C. & mirorso
 nostro extriti conerit. Et tunc
 cum ors om gdm historias, po
 pilory mores, militiam, domy;
 cum aut castrensom disciplinam
 vos gastas atq; imperia ulligo &
 confidaro, mncio nlla nubiort
 exiisse, ni qua plg fuerit impiet
 nis emdelitatis, flagitiosam li
 bidinam, deniq; immaritus in os

genere, q̄ in Turcis. Alii Reges ac popu-
 li sua gesserunt bella, ut postea Resp.
 legib. moribus & religionem ornaret
 At Turci nullas in suis de causis bella
 mouent, gerunt cum d̄tissimā, postq̄
 vicinib, religiones, bonos mores, &
 totam ciuilem disciplinā tollunt, &
 diuictas nationes ad miserissimam
 & fœdissimā seruitutē redigunt Itaq̄
 fœd. C. V. bellum in re & mēdatis
 dei, tanq̄ a deo, & seruiss. hos hos
 perendum esse. Ipsi in rām mife-
 runt bellum tot saeculis, & in lege
 sua Mahometica id p̄ferunt, ut
 hostes s̄t om̄i gētium. Itaq̄ tanq̄
 Lutheranos depelli debent. Magna cō-
 solatio est, quōd mēdatis dei cogi-
 mur illos depellere. Hae cōsolatio
 ne copioris s̄t. Cōf. V. & memi-
 nari Deum adiuuare nos, cum
 ea gerimus, q̄ iussit nos, ut ait Da-
 uid: Reuēla dñi viam tuam &
 ipso facere. Sed nolo esse p̄lixior
 Extremū in libello de hinc in d̄tē,
 generis & accuratē scripti & lecti

viles. Si C. v. amoris ad patrem
 Principem Augustinum, q̄so ut
 me ei cōmenda, eiq̄ meis verbis
 gratias agat p̄ nūm̄ata op̄ra
 in pacificatione summo consilio
 & summa fide, ac pollicentur
 ei magis antra fœi, summa d̄
 lictia, ubi vult, nisi occasio, &
 clausi concordiam q̄sitivim &
 diffusions mitigatim esse.
 Anno. 1542.

152.

Georgio Principi Anhaltino
 Comiti Ascanie cō

Mathaei d̄m̄ scriptus P. M.
 Quib. inexcubilia humano cō
 silio. plura vob̄ in p̄rijs
 Eccl̄. En̄t̄ Jeremias clamat
 Deo D̄no, v̄t̄ h̄c̄ nō posse reg
 tantū humanis cōsilijs. Sed id̄o
 Deus nos ita ext̄er, q̄a v̄ll̄
 nos, non tantū a nostris cōsilijs
 p̄ndere sed ab ip̄o. Fūiūm̄
 ip̄s quod docuit. Humiliūm̄
 sub p̄st̄i manū D̄i q̄ p̄st̄i
 v̄r̄, nō solū a d̄ p̄st̄i d̄m̄

god sua ad liberandos innocentes ipsu
 etiam punit, tam in ira misericor,
 die non dubitat. Misi cum typogra
 pho pabellas, in q. colligi argta
 consolationum, quos col. T. mit. h. h.
 cum priorem et d. s. erina. Miliga
 bi Devs cernuas innocentes. p. n.
 ne saps ipsi. Ex p. s. s. n. s. e. i. n. h.
 pari e. s. p. e. d. u. r. i. m. i. t. i. a. t. i. o. n. e. m.
 ad u. n. l. n. o. s. i. r. a. e. m. i. s. e. r. i. c. o. r. d. i. a. t. i. o. n. e.
 e. d. e. s. p. e. r. a. t. i. o. n. e. s. t. a. b. i. l. i. t. a. t. e. m.
 Lit
 rus d. d. i. g. u. b. e. r. n. a. t. u. r. i. S. c. h. o. l. e. r.,
 S. m. i. o. n. a. n. s., q. u. i. o. f. f. e. r. t. s. e. a. d
 M. i. n. i. s. t. e. r. i. u. m. E. u. a. n. g. e. l. i. j. B. e. n. e. d. i. c. t. i.
 f. e. l. i. c. i. t. a. t. e. v. a. l. d. e. C. T. (1547)

Joanni Pfefferkorn
 militi

I. 134.

In vob. humanis actibus. sit prima
 deliberatio, an hoc quod agimus, Deo
 placeat, quia scriptum est in prophetis
 meis ambulare. H. v. quod ad h. r.
 ex fide precatur est. Deinde con
 scius Deo opus placeat, sciamus
 Deo iuxta vocacione etiam inu.

communis, & primum ut ipse nos suum
 bonum & dei salutem in unum
 iuxta dictum psalmi: Committam Deo
 curam tuam, & spera in domino &
 ipse faciet. Hanc regulam viter
 & ad hunc sumptus omnibus sit
 Cuius d' autem multum in causis
 in his sit opus suo genere bonum
 firmissima testimonia multa
 a Deo tradita sunt. Apparet
 Deus politice ordine, Magis tra-
 tus, Imperia, iudicia, legitima
 executionem & defensionem Rom.
 13. Hanc executionem & defensionem
 militum. Et Rom. 13. expressit
 De: Magistratus esse Ministros Dei
 tibi ad bonum. Si autem male fa-
 ceris eum. Non enim frustra pla-
 cuit. Dei enim minister
 esse, iudex ad iram malefactorum.
 Et miles non manus inerti Ma-
 gistratus. Postquam certamina
 vult amicta esse, & sit mili-

tiam Deo placere, cogi ut miles, se de
 bere esse ad solum sui magis fructu
 sed etiam Dei ministrum. Recte a
 gnoscat Deum et induatur D. n.
 Iesum Chrm et recte induere in
 fide et fideiua Mediatoris, et obe
 diat Deo, in dno drem plapra
 recte intellecta, sermial in sua
 uocatione fideliter, protegat suos,
 non letet innocentes, feminas
 in pibores, sit castus, vel maritus
 castus, non rapiat res vray, quos
 defendere debet. Talis miles fuit
 Deo placens Cornabig, Antonio, et
 qui dicitur. Et talis miles
 Deo placere et esse humdos viter a
 bonis castis et. Memento dicitur:
 Milita bonum militium, habens
 fidem et bonum consuetudinem

Proratio

Omnipotens eternus vire et vire
 Deo, eternus et vire pater Dni.

nri I. C. adorator casti e terror
 e honor, una cu filio tuo D. n.
 P. E. e Spiritu S. sapiens bone
 misericors, castus, iudex, verax
 e liberrime. Cui dixisti: vino
 ego nolo mortuum peccatoris sed
 de commortatus e vinum. Con-
 fiteor tibi me miserum peccato-
 rum esse, e debito quod te offendi.
 Oro aut, miserere mei, e remitte
 tibi omnia peccata, e iustificam me
 p. e pp. Iesum Ch. filium tuum
 crucifixum p. nob. e resuscita-
 tum quem voluisti p. nob. esse
 victima e Mediatorem, e sancti-
 fica me Spu tuo S. vino, casto,
 e verax, regis e pinge me
 Regis e serva mem. Ectum
 e policias, q. sum hospita tua
 Ector. Regis p. nos nostros
 e Consiliarios eorum, da pia e
 salutaria regimina e piam
 e salutarem pacem. Amen. Et.

classa mea, et fac me organum
subitare et vas misericordie, et
non sicut vas irae. Oro te omnipotens
et vere Deus, exaudi me propter Do-
minum nostrum I. C. q. dixit per
pateris patris in nomine meo, da-
bit vobis. 14. pater et accipietis

AD MEDIATOREM

Omnipotens fili dei, dñe Iesū Chrō
crucifixe pro nob. et resuscitate. Inca-
go uterum patris, Emanuel dicitur
Christus, quoniam invocavit pa-
tres nostros Abrahamā, Isaac, Iacob,
Moyses, David, Baptistā, Paulus.
Ergo dixisti: Venite ad me omnes, q. labo-
ratis et onerati estis et ego reficiam
vos. Miserrime meo et intercede pro
me apud uterum patrem tuum, et sancti-
fica de regno meo Spiritu s. tuo,
et plene me, si unum dixisti. Homo
rapit omnes meos rex mundi. meo. Re-
ge et somnia Ectum mea et prohibens q. sub
hospitia Ectum tua da pia et subitaria
regimina, AMEN

1553

Honestiss. viris, p[ro]bitatis &
virtutis p[ro]statib: s[er]uatis. in ch[ri]s-
to v[er]is Ep[iscop]is, amicis suis
colandis - p. m.

Honestiss. viri. Utinam p[ro]xi. vox diuina
illu[m]inat. & non fallunt. ut p[ro]p[ri]e
In hac languida & delira omni
S[er]uata & futuris esse maiors fi-
nis huius confessionis, q[ui]a s[er]uata
antea, & tamen s[er]uata d[omi]ni t[er]ra n[ost]ra
Imperio p[ro]p[ri]e minus certum & t[er]ra
v[er]a Eu[ang]elii & n[on] aliter collecti
v[er]um esse, donec mortuos in vitam
reuocabit, q[ui] q[ui]dam & alijna & t[er]ra
hospiti[um] seruabit. Hanc vos c[on]solu-
tionem in dilucratione regni p[ro]p[ri]e
v[er]um t[er]ra n[ost]ra n[ost]ra est. Et 2.
v[er]um dilucratione hanc c[on]solatio, v[er]um
non imp[er]at[ur] reuocatio t[er]ra d[omi]ni
s[er]uatis. dogmatu[m]. p[ro]p[ri]e v[er]um
dolumus, ip[s]e actum d[omi]ni d[omi]ni d[omi]ni
nionum, & s[er]uata d[omi]ni v[er]um, & t[er]ra
ant[er]ea v[er]um ad v[er]um & v[er]um
dium flectat. M[er]ito n[ost]ra

73.
dijudicationem vestram respiciam, de qua
gratum nobis erit etiam ab hac Ectaria
iudicia auferre. Delectimus Mauritiam
sancti vultu, ut ipsa et multi priores
viri iustari possint. Hoc consilium vestrum
de re vocando p[ro]batione, si existimasse,
nos in a nob[is] diffinitur. Hoc scilicet
naturam amatum esse arguitur, et
pignorem. Quia scilicet monimus, ut res
vostre traditas, inani sublimitate obse-
runt. Postea iste magis cupit in d[omi]no
gore imperio, et Propositionis ad d[omi]no, in
q[ui]b[us] palam oppingunt ad d[omi]no Ectary no-
strum. Etiam ip[s]i admonitione ad
vos missi, etiam ad p[ro]p[ri]a esse de
iudicando. Est autem laudanda p[ro]p[ri]a
vestra, q[ui] ipsi iudicia aliorum auferre de-
cimus. Vos hortamur, ut cito d[omi]no
p[ro]p[ri]a in h[ab]itu diffidit, foris et vicinis
Ectaria Coronam p[ro]p[ri]am auferre.
Ac si Mauritiam ad ad d[omi]no p[ro]p[ri]a in d[omi]no
c[on]s[il]io, in p[ro]p[ri]a et p[ro]p[ri]a vestra
vultu in a ministerio Evangelij

Hanc ad sine dolore scribimus, sed
 necesse est nos omnes caritati et
 pro Concordia Ectarum consilium.
 Bene valeat. Pro octob. 3. Anno
 1554. Rescriptio Ectarum et
 Academiae Vrb. di. est honoraria
 Matthy. Lant. re. s. fol. 84.

L. 91.

Viro opt. D. Georgio Spa
 latino Amico s. charis
 Quod inspicendum mihi dedit Histori
 am Marburgensem, grana tibi hu
 ber. Nam humanitate tua debetor
 Historicy ipse mihi me debetor.
 Nunc hunc amicos, ne vidisse q
 dam, quos vos affant mandam de
 lictis. Hic ad carum meum
 au, ut gravioris p^{er}mittit. Fran
 tibi eod. am. mihi hic redimim, ac
 mans. infferam ut tibi portarem
 Sed hiam abierat. Exprefabimus
 ego nunc qd dicit. Hic Vitis
 sic satis nra Vignu doctura Christ
 anam et famuldy nra. Petroni

75.
nam veni p[ro]ficere. Quam optatum et
aliquam minorum et fructuosorum
lectam commendari. Scio admodum tria
comum in oppido vicino friburg, Al.
damburg, et opinor alijs locis pluribus
in vicinia Dresdae, et posse consuli
sed si in vestra vicinia et locus non
ponitur, q[ui]so ut magis rationem habeas
videtur mihi idoneus esse, quia et do-
mina et facultas instructa est.
Posse hunc etiam locum in oppido
aliquo. Bene vale et D[omi]ni. 1539.

Eidem. I, 92.

De libris scribam cum a Compactorib[us] nob[is]
exhibiti erunt, et curabo rem ita non
ut hanc diligentiam assignar, q[ui]a res in-
comparabilis: sed ut in contractibus boni
fidei regantur, ne q[ui]a dolo fiat, cum affec-
ta negligentia. Non enim nihil habebim[us]
pro fabulis, de his q[ui] simpliciter affecti
sunt a Costare, quo et dicuntur in m[un]do
his pro dicitur fuisse. Quis tibi o[mn]ia nota esse
de loco simili Sermo sapientis, et spirita-
lis doctrina, de notitia Dei, de fide, et

Multa dixerunt hanc circa Cypriam,
 magis hereticis de pindari carmine habet
 -n. amplificaverunt et interpersas scton,
 has incunclissimas. Dicitur de quo
 in versibus non in penultima Oda in
 Pithijs, ubi de Chymnestro adulterio
 legitur versiculi hi sunt:

Ἰὸ δὲ νέαις ἀλόχοις
 ἔχθισον ἀμπλάχιον
 καλύψαι τε ἀμυχανον
 ἀδελφίαισι γλώσσας
 κακολόγοι δὲ ποδίται .-.

Ἰωνικὸν τῆς τῆς. Turpissimum crimen
 εἰ γὰρ colari magis Alerius linguas,
 Maledici enim sunt cuncti .- . βρο-
 χὸς ἀδελφίας φαβελίς, ἣ ἀλογὸν φασί-
 λειδνι.

Affinis ἑβραϊκά
 continet in Hebraeis de talib. fabellis.
 ὄφρον λόγοι φθονερούσιν,
 ὑπὸν ται ἐαδῶν ἀτι
 Χειρόνεαυ δὲ ὄν ἐπιθεῖ .- . Obsoni
 in sine fabellis mīdīs. Attingunt
 ἀνὸν bonos sct, cum malis ante nō cōstat

78. Vide quam sit lepidula figura, quod dicitur
in iudis p. cibo ac p. obscurio esse ta-
les fabulas, qd. detrahunt de alio q.
existimatione. Mithi ex de, nihil
dilectus ut Lyrius illis versibus pro-
dant. Et quoniam non sum in scribendi
de curamine felix: tamen si, mihi
plus esse ocy, interdum odas ali-
quas vestrorum vel oblectandorum
amicorum causa. Magna n.
p. ius esse horridum, ut Horatius
ut. Sed desino. Phinij ed. no-
num Basiliensem p. ius longa v. m. e.
dationem esse Colonensi. Bonn
vato. (1575)

I. 94. Eidem.

Magnam a te mihi in deo
missam esse, cum proxima optam mi-
sisti. Nam e de tua benivolentia
na amantissimo scripta e de
coirenda immanibus prolemba
grauissime. Et addite sunt Am-
brosij et Constantini memorabiles, tanq.
auctarium. Quae tibi e habere

79.
grammam e referam aucto tu per te
vissim aliqd scriptura mittam, cum
habebimz aditiones, quas arbitror
tibi voluptati fore. De minutis procul
tra e vobis Rusp. ad qdam omnibundis
sunt quosdam, sed dolor animi me tran
dit esse. Si a diuina me concionati
us e gubernatoris scholary a princi
pib. firmari summus meho posse. Sed
scapo sensu, voluptati esse alihs hoc spe
ctaculum, cum vidant nos, tunc in
arena lamari. firmamz ego me praci
philosophia e christiano aie iminas
me ppter nos abdicari ab officio nostro
firmamz, respicimus medio erit firmam
hoim, e si quos possimus firmamz
ad virum. Hic mihi scopus ppositus
est, hic finis meoy edilioz e meo phi
losophia. Monimz hie dudu sapientissim
friderici ducis TARTUM, Evantim pos
sumus. Idem nos in nostro firmamz
firmamz. Profirmamz Rusp. e postfirmamz
firmamz possimus, psidia. gram. ponia a

Deo exspectamus. Humana nulla sunt
 hic Scholasticæ Lismiensis scribi solentem
 orationem, et veris suis ordiri. Hinc
 orat, ut efficiatur schola Bormansi
 Namisq[ue] finalis accessit, meritoq[ue]
 Videtur aut[em] hic Chilianus modesto
 et bono ingenio p[ro]fuit. Et pollicetur
 se non fore Edimurum a d[omi]no, et
 conuicatoris. Ideo n[on] tibi comen-
 do. Ad Episcopum Cicerum alius
 scribam. Bona vale. Die 28 Sept.

ph. M

I. 110.

An pater pius & vere am-
 plius Evangelii possit p[ro]u-
 uentis ex sacerdotio Collegij
 Canonico, p[ro] s[an]cti d[omi]ni s[an]cti
 Et un[de] frons talib[us] rebus
 p[ro]uocare

Primum si filius obligatur, ut p[ro] ipso
 aliis calidior uisitatus ipsis. Missas
 aut[em] additur alia impia obligatio
 manifestum e[st], nequaquam talis obli-
 gationis recipiendas esse. C.

fingenda collegia et reditus, si rog
 ram ullam in p^a obligationem
 iuxta Regulum. fingit idola. Ido si
 nulla addatur in p^a obligatio, p^{er}son
 eos reditus, et frui illis reditib. res lic
 ta et concessa est. Imo hanc ipsa bo
 na sume a Regib. in h^o ad hunc prin
 cipatum usum ordinata, ut sint do
 centium et discipul^o stipendia sui
 alimenta. Hoc certissimum est. Hoc
 idem reditus ipsi, frumentum, pecuni
 et sunt res muler, quae austruunt
 erunt in p^a. Sicut vasa Aegyptiorum
 non erant res muler, omnium Aegy
 ptii fuerunt in p^a. Ac pri^o Israelitas
 licuit ut illis vasis. Ita universa
 res n^o cedenda ad usum p^{er}one
 p^{er} nos. Quamvis res supra in p^a plu
 rimis reb. magis fructuosa: tumant
 ubi edo dicitur, licet fructus frui res,
 dom reb. Sicut videmus embo
 rib. venditionib. donationib. loca
 tionib. et alijs contractib. res ipsas
 et rerum usum transferri. Veti^o

tur paulus in manib. impiorij. David
 p̄dam in gerrum captum ex Syria
 iubar ad edificandam templi
 comparari eū. Nota & Regula
 Omnis creatura dei bona esse
 eum gratia aut horum summa
 Ih. Sane significat ubi p̄ verbum
 e p̄ p̄cationem .i. vsus sit san-
 ctus ampliatum. Enaggetm, e
 vniū sicut DEVS ordinavit, nō
 firant, non rapiunt, sed habent
 in legitimo modo e ad finem bo-
 num e Deum innocenti eū. Ih
 sicut heu vñ hac consuetudine
 stipendiorij ad bonos vsus, nō
 si alij canonicis abutunt̄ s̄no ad
 Missas e alia idolatrica eū

II. 97.

Ex autographo philip
 pi. 1557

Judicium de Darmstadt
 Pictus quōd Romae agitata
 sunt a diabolo scriptum a
 hūbertum Langūstium Būrgimstuz

82
Et si sint in hoc dñm phisice causer fiero
rum suū magallgeoculus suū paviat
tamen coruissimū est. Diabolo in ali
quobz hūm corda ingredi, Et efficiere furores
E cruciatz in eis, vel cum phisicis cas vel
sint eis. Quia manifestum, tales hūm in
hoc dñm etiam sint phisicis vno die libe
rari. Et huc Diabolica spectacula sunt
prodigia E significationis vna futuraz
Anno annos XII erat mulier in Saxonia
q nullas heras dicitur, tūm cum agi
taretur a Diabolo, post cruciatz, loquū
batur Græcā E Latine de futurū bello
Saxonico. Erat magna angustia in
terra circa in populo esai araxra
emtus qus ai ogya ex lō rāw vsta
Anno annos 16 erat in Marchia puella
cuj rapitū pilos a vesab. vortaban
tur illi pilis in nimmos Marchicos, quos
Amorabat puella longo frugon dñi
vni. Et signū est iller nimmos in ter
dñm ex manib. eij subito vxtotus
erant vni nimmi, q adhuc a
nonnullis seruantur. Ac subinde

magno cruciatu p[ro]lla scribar. Sed
 liberata ut a toto illo morbo posse non
 sic abh[er]ere, et adhuc vixit sana. Sane
 aut crabra p[ro]p[ri]a p[ro]venciones p[ro] facta
 e[st] consulto omisse sint alie ceremo-
 nia. In Italia audis fuisse mulie-
 rum; q[ui] etiam nullas heros d[omi]n[ati]o[n]e
 q[ui] cum ap[er]tissime a Diabolo, in erro-
 rata, q[ui] v[er]is Virgilij sit opinio[n]is,
 se d[omi]n[ati]o[n]e In[st]ituciam moniti e[st] no[n]
 homines d[omi]nos posse e[st] alia exa
 multa commemorare, q[ui] etiam f[er]re fi-
 guras a Diabolo v[er]is, etiam sine
 p[ro]p[ri]is causis. Sic e[st] et il-
 lis miseris Virgini[bus] quas Romae
 in furore cruciatu[m] audis, in d[omi]no
 cruciatu[m] eas a diabolo, et signifi-
 cant p[ro]p[ri]a Italia et alia gen-
 tim. Non vero dubito vera
 p[ro]p[ri]a p[ro]vencione tolli id malum, et
 expelli Diabolo posse. R[ati]o etiam
 faciat, si q[ui] h[ab]et no[n] Epicuri p[ro]p[ri]a
 v[er]is innocentes Filii p[ro]p[ri]a D. n.
 Iesum Christum, serio p[ro]p[ri]a

85.
cipiant Diaboli, ut discant ab illis
miseris, et de ultimo iudicio filij Dei
in qua malitia Diabolorum ostendit palam
remiserit. Etenim dicunt, et de promissis Dia-
bolorum. Sed huc finis operis serio et
omittendum sunt communiter tunc apto
Dilectas, et instructis agitur et facta ab
invocacionum Corinthij et similitum.
Scio plura exa in qb. p[ro]missa p[ro]p[ri]e
p[ro]curacionem carum op[er]e

1. April. 1551.

PHILIPPVS

I. 87. Casparo Crucigero, Ductori Thuro-
logici amico et fratri s. chariss.

In Tragedia Aeschij firmis, cum monent
Etrucham, reprimit sese. n[on] aus, dixit
sui aduersus Troilopum to p[ro]p[ri]e, mor. Id
non nunc primum cogito. Sed tamen s[er]p[er]
dolor vici, ut p[ro]mo capti duxerim
quod v[er]ebatur illis ipsis q[ui] dominan-
tur viciis. Nunc magnitudo periculi
c[on]s, tunc in incendio magis nos horramur
ut si q[ui] q[ui] p[ro]p[ri]e, monent. Sed ora

ignoramus. Ego nec quia spei dicantur
 bellum, nec quod habent auxilia ac
 suprema scio. Illud videtur, cum an-
 tra videtur ad eorum nota portua-
 ferendis esse, tamen nos pro re parus
 esse sociorum infidelitatem. Sed omne
 to quod relas. Nos, quibus anima exiit
 consolamur nos hac vera et firma con-
 solatione divinitus tradita, quod non
 sit a Deo deficiendum, etiam inter has
 arduas: deinde levatione doloris
 ad fidei conscientia nostra voluntatis
 Nam veritatem simpliciter scio quod
 finimus, et multa videri profecta
 sunt. Si propter hoc spiritum in nos fi-
 mus, sumus in numero istorum, et in
 psalmis dicunt propter te mortifica-
 mur tota die. Servabis tamen De-
 us certum aliquem horum et tunc, et
 aliqua dominicia. Inquam mitte
 Narrationis exhibendam D. portano.
 Nam nos videri sumus sumus accesserunt
 Ascendimus, et dolorem sum commemorans

e. p[ro]p[ri]a nostra deplorans. Erantq[ue] sine
 orationis, ve de pace p[ro]munda cogitaverit
 posse fieri. Improbavit, si nosse fieri sup-
 p[ro]p[ri]a. Et huc nos significare videtur voluit
 firmam amica supplicat Othoni, frater
 e. d[omi]ni s[an]cti. Henrico Quinto, Lothario
 q[ui] postea factus e[st] Imperator. Sigismun-
 do, friderico Austriaco, Maximiliano
 philippis Palatinis, Carolo, Vrsino, h[er]e-
 d[omi]nariis, e[st] n[un]c abij. Sed i[n]terdum
 arbitrari p[ro]mittit, ve Imperator mi-
 ni e[st]e[re] doctrina. Si sic sentiant, mi-
 nis s[er]viter p[ro]mittit bellum. Deus fr[ater]
 d[omi]ni n[ost]ri. 1547 Ch[rist]i p[ro]p[ri]a e[st] de p[ro]p[ri]a
 d[omi]ni e[st]e[re] Electorum Saxonie p[ro]p[ri]a, q[ui]
 p[ro]p[ri]a e[st] p[ro]p[ri]a s[an]cti d[omi]ni doctrina se-
 vit, e[st] n[ost]ros p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a sua gloria
 e[st]e[re] de B[er]n[ar]do. Die 3 Martij
 (1547)

1,85.

Eidam

ph. n

Cum in schola suis me dixerit a mini
 tranquillitate, vel suis hilaritate p[ro]p[ri]a

nihil decessu fieri posse, totum est illud rogo
 qd nos in viciniam purthomopon ablegavit
 raptando. Vobiscum esse malum, ubi essi
 nisi vsus religionis esset: tunc ya in ipse
 mihi dico, ab illis vestris artibus tali
 tempore descessisse, mihi esse dolor
 et ex parte et deum tabellum, qd hoc
 ad vos misi: D. loachimus a deo, qd
 doloris securitate optima e sanctiss. et
 limtatem sua erga nos respiciunt delecta-
 ras. Si consilio aut officio aliquo est
 am inuicem illam esse parua postquam
 non desigermus et labores et peni-
 cula. Impetumur et suis, suspitionib.
 in eundem locum in licta, et reperit
 las et ad idem. Consilia et omnia
 nada proponunt. qd unum sine salu-
 taria. Bene vale. Dat 17 Nou:
 1546. ph m

5. pp. 20

I. 89.

Ei dem

349.

Cinycd tunc, superanda est fortuna
 fando est, inq. illi fure glo,

89.
rosi, nos ad damus, Con dō vob
ya de s. Nam sine divina ope, ne
ydem supponere tenuifidus possunt,
quāvis cum cymba nostra cōstitit.
Ideo solatione hunc deus totius adpice
domiciliū suū affectos esse, q̄ ipsū in
vocat. Inā certi signa propria Ec-
clesiæ Dei conspicuntur in vestro ceterū
Sunt apud nos vox Euāgelij: Imo
cantis vobis gemitib. e. hostiū rē-
bus extrema imitantur. Contra ho-
stes manifeste conantur extinguere lu-
cem Euāgelij, perfidiosi amici aris
opprimunt. Innocentio hūm q̄m esse
potest? Postremo se vni triumphat,
aut ex periculis se extricant, ut da-
beas vobis maxillis hunc se vni
Oramus vob de vni, ut adsit nobis, e
Sunt Ecclesiæ reliq̄as. Mitto tibi Epi-
stolas, parvū R. s. Pastori, parvū
multi inscriptas. Exhibebis vob Pastori
suas e ceteras in vni. Bene e feli.

citor vale. Die, qua memoria celebra-
tur pompa triumphalis, qua filius
dei Ierusalem ingressus est
victus milia, ubi multi enim
excipiuntur magnificus spes habu-
erunt, q postea eo pontifice in-
cruce defecerunt. Similia mine
fieri. ph m. W. Mang 1847

Eisdem I, 66.

Vtinum, ut armj incho aliqd laxandi
vobis contingat, an caso hostili exor-
tati ex vestra vicina, ita hic armj
romani totus sit faustus e fthix
nostro oppido, quod fuit hospitiu
optimu Sm dury e adhuc est Ec-
clesia Dei alio obis. flectere arm
Caroli Imper: ad pacem nonnullj
conantur. Sed humana Sapientia
quam certa habeat certia, super iam
experi sumus. Hoc de nihilo est,
quod inqt Xenophon. uye ar deo
thivn oofia, edev mndlor oide

91.
το ἀριστον ἀρετῆς ἢ ἐπιθυμῶμενος
ὅτι λαχοὶ ἔσθ' ἡσ πρᾶστα, quod certe
verum esse de ijs colligit, in qb. non utitur,
savia suscipiuntur, quod utinam aures
confideramus. Sed hinc alias. Mitto
reliquas paginas Mamiani scripti,
quarum consors vos esse volo, sunt
τοῦ ἀρετῆ, ut videtis - Remittit D.
Pastori et collegis salutem opto.
Dni 29 Decob. 1546 ph - M

I. 90. Ad amicum quendam iuncto
Belli Germanici

Amicos ibant et flabant mittentes semi-
na sua, inquit psalmus. Significans pro
Doctores in magnis et varijs periculis
circumferre Evangelium sepi lacrimantes
Sed fontes nos isti unde vera remedia
humiranda sunt. Ex ijs consolantur
pauco. ferenda sunt omnino alygnis
innis et hac spe ferenda, quia existim
Dns gubernaturus et de causa et vo-
luntate nostra alygnante post iustificandis

quia de re etiam mea aliquid extra scri-
 tare possum. Sed nunc magis à me
 consilium quàm resolutionem expectas
 Primum igitur hoc videtur esse in dīco
 non deseri à te Ectam, ad quam rite
 vocatus es. Eius vocationis sanctitate
 plus mouerij te velim, quàm dolore
 iniuriarū, q̄ ab ijs oriuntur, q̄ hoc
 ipsum agim, ut te extrinse aliquid
 ostēdi se influentem ad doctrinam con-
 trūptelas. Denique con feci te, Princi-
 pi tuo aduentionem, q̄ rite adscen-
 dat à Carolo Imper. nō q̄ri oppres-
 sionem doctrinam, in Ectā via receptā
 posse taliter de Imp. voluntate. Et si
 .n. exitus monstrabit, qd̄ agatur,
 tamen nitenda dūm tibi velle pla-
 tur voluntas Imper. nō respiciens
 Nichil .n. op̄i rē indicare de igno-
 ta cuiusq̄ voluntate. Et. Nos in-
 stam causam habuimus quoniam
 de voluntate Imperatoris. Nobis
 .n. tollim denūciavit, ac nomi,

nationem mentionem fieri quorundam
 negociorum, quae vix ad doctrinam spectant
 hinc in litteras ostendit nostris, et tolera-
 turis esse sententias sub. receptas apud
 nos, ut vestro ostendat. Etsi autem vi-
 deo quorundam maximam esse oppo-
 sitionem quidem: tamen nunc quidem de
 illis pugnare non volumus. Mihi ipsi
 magna obstantia sunt Augustus, cum mil-
 his, ut in summo confesso, quod Romani
 Episcopus auctoritate alijs. Displacere
 enim mihi in Ecclia omni de principatu
 rixet. Et magno cum dolore vidi, ali-
 quos sibi summam potestatem maiorem, quam
 ipse Romanus Episcopus sibi sumit. Viximus
 hoc agi volumus, ut recte doctrina
 necessaria mihi explicata quae et ip-
 sum impediebant alijs, quae sibi princi-
 pes damnabantur illucubratis suspitatio-
 num de potestate. Propter ipsam de Imp-
 voluntatem, ut de re obscura et politica
 et aliena a his numeris, tantisper

silam, donec usq[ue] veritate in licam p[er]
 ferat. Superi[us] spredeis involicis atq[ue]
 quindiu[er] veritas legitur, q[ui] tamen;
 Deus postea utroq[ue]. Omnia
 v[er]o mentione h[uius] v[er]y ambiguitat[is]
 aliquant[um] hisse: interu[er]tamen pa
 lionum turbare, in qua te Deus
 collocavit, & in rectam religio
 p[er]pignabit necessariam & saluta
 rem doctrinam. Expressos causas
 h[uius] miseri[us] esse non tantu[m]
 principum affectus, sed potius pe
 p[er]iti & principum multiplicia ca
 luita, et om[n]i solitarii conuersio
 nes calamitosa p[er]uenit fin[em] r[ati]o
 & sint & erunt eor[um] sectorum.
 Dicit de p[er]mittit, de f[er]o, de
 p[er]uenda mitigatione miseri[us]
 obin[er]gabit maledicos, q[ui] odia
 in v[er]y parte irritant. Fluctus
 a[nt]e[er]ior[um] ad misericordiam
 v[er]y calamitosos, hortuboris
 nos q[ui] valent auctoritate, ut colit.

95.
restituerentur pacis in patria inter
cognatos quierant. Danij, fove
possimis, Ecclesiarum concordiam
e unitam bonivolentiam aliam
q̄ quam alijū p̄futura esse ad pacem
inter Principes restituendam. Et
Duo grata esse riamsi lacrimantur
impria, quod si multis de causis
quarū spiritus tota nunc non p̄spici
tur. Interim tamen etiam ruerit
Insuper, vult DEVS manere etiam
Hanc igit̄ ob officij pietatis fove
amur, Coram DEVM, ut ipso
inter nos filio suo Dno nro IESU
CHRISTO interduca cetera collegas
nos sine d̄tingij s̄t̄ndia doctrina
Sed conuicta mediocria hospita
Ecclesij, e disciplina e pacem
tuerit. Bene vale. Die 23 x̄to.
Anno 1546. Philippus
Molan:

96
173.

COMMENDATIO Musicae
 obrem opificem hanc plura esse in genium
 mirabilem, q̄ nō solum aeri humanæ
 mens penetrari, ac penitus agrosq̄
 nō possunt: sed ut quæ nimirum
 oia quæ sunt. Miranda est sensuum
 extractio, sed in mens et cerebro
 cogitatio, formis imaginum, ra-
 tificatio, in dicitur, memoria, non
 cit insit et in dicitur uti ac sensus
 factus, dolor cordis vindex scilicet
 nūm sunt admirabiliora. Hæc
 fieri scimus, Cuius sunt spirituum
 et cerebro congruente motu, non
 prospicimus. Sed sic cetera sunt
 oia, ut sciamus, hunc nōq̄ natura
 non cum de Democriti atomis
 fluxisset. sed magno consilio et sum-
 ma arte, ab architecto immeter po-
 tentia, sapientia et bonitate, ex-
 tractam esse. Testimonium est de-
 us esse hoc totum edificum, in quo et

77.
am singulare opus est, simplex harmoni-
ciae. Consonantia, mens, cur, suavit-
ter adficiuntur vocum consonantibus,
et ad varios adfectus medicantur
ad placidos et turbulentos animos, ad
letitiam et misericordiam, ut Alexander
Musico bellicam canente, tanquam plures
exhibebat, ut videtur imitantes melodi-
am, refidetur tacitis. Hanc ita firmi-
simum, cur vocum percussio in cerebro
movetur et corde, tanta vim habere
non scimus, sed agnoscamus sic ut duo
contemta esse hominum naturam, ut formi-
tas esse vocum consonantias: sed certis
mentis harmonice proportionis ordinem
in qua singularis est sapientia. Multi-
plex est usus arithmetice proportionis
et in physica et in constructis. Ut in
imitatione tantum transformatur, quam
vim affirmant et convegnant naturam
possunt. Et in constructis si libra

una cum valore una drachma
 decem libras valent decem drach-
 mis. Hic usus Arithmetice opposi-
 tionis manifestus est, cuius usus
 dixi, similem esse Democritum
 in qua leguntur magistratus ex urbe.
 sunt discrimine generis, opum, et in-
 dignitas. Latè enim patet usus
 Geometricæ proportionis, ut in urbe.
 et officiis. ubi et personarum et artium fit
 collatio, ut sicut ad Imperium Ca-
 ssum idonius et Scipio, sic idonius
 et Lutatius ad senatorem gubernati-
 onum. Hic et personarum et numerorum
 discrimine gradibus. Quare hinc et
 positioni utriusque comparantur Aristo-
 telis, in qua ante formam ante
 altiores industria in quibuslibet ge-
 neris et numeris. Ceterum magis
 hinc, ac plura dixi, brevitatem
 esse hunc usum, ubi in gubernati-
 onibus ut dixi Geometricæ pro-

potius de vs imparis in bnt. Ut si
 Thymistochlos ignary Musici sit Sinuor
 Timothius non Musici. docere Musi
 cam. Hory gradum desincho fabe
 tans & vitar, ut ars sumi intelligenti
 Cnam in non observate Democritia
 q sine discrimine ex orb obigit Musi
 cos, ex nuntis e cordonib. mani
 fessu r hanc equalitatem pncip sum
 esse. At extra harmonias, ubi con
 spici in physica, aut in contructi
 aut in morib. vpus harmonica propor
 tionis potest. V. x. in dno rta
 Vnitas ad oligarchia est hie. Ut
 on. dicitur q numerus quory no
 re similis ppositio numer esse 6. 4. 3.
 e tamen differentior similis re
 ppositio: Ita in Oligarchia concurrunt
 gubernatores distimiles genere, opi
 bus, industria, meritis, quory ta
 men eade p autoritas. & ut ita

dicam, consonantia. Mihi videtur
 contineri, ac comodari ad etiam
 in qua nō esse consonis sine differē,
 mine om̄, homophony & scolorator
 q̄ tales manent. Hec ob hoc
 sit Geometrica p̄porione. Ex virri
 h̄ & moris. Sed vult ibi dicit,
 sine harmonia Musica, q̄a con
 cūctis est dissimilim, homophony
 & deformm, Joseph, Dūm̄tis, &
 Larrens in cruce. Sed hi sic con
 cūctis, ut sit p̄porio consonantis
 differētiary vcl consonantia in
 agnitione filij Dei ac filij. Hec si
 q̄ diligentiū con̄dubri, ut ad
 vult in quilibet q̄nt p̄porionem
 admira n̄ dā sapientia p̄porio. phi
 sica plurimū argunt Arithmeti
 cam equalitatem. Gubernatio
 humana Geometrica. In etia con
 spicitur harmonica. p̄porio

104
Eum Deus musica generi huma-
no, idcirco attribuit, ut ceteri ceteris
honoraretur, et ab his honoraretur
ita doctrina de musica et volun-
tate Dei, simul et memoria Dei
honoraretur, quia ceterorum finis
minor est memoria et ut ad hunc
fuerit congruentius excitaretur
idcirco scriptura in libro Ierem. Eter et
mensura et musica et cetera et
Itaque et proportionem ipsam Harmoniam
voluit imaginari esse collectionem
ecclesiarum et ceteris distinctionem
numerorum, quorum tantum sit in fide
consonantia. Tandem et aliter sunt
congruentia. Ut autem Deus vult
ceteras artes ceteras artes a gi-
bernantibus - foveri: Ita vult
et Musica et scriptura ab eis co-
servari

1784.

Casparu Crüciopro.

p. Theologica. de Ecclesiis
ni Episcopi Coloniensis

Non fossus hanc Ecclesiarum labes
sine lacrymis videre. Pars horum
autem nulli sunt, aut in hoc diffini
Sota religio populi esse in ado
randis statuis. Primum futurum
principis necessarium esse omnibus
ionem ac affirmare, et non negare
et non instituta capere, nec
desistere pericula. Colonia
nunc se ut hinc statua, quam
affirmare contra autem. Hanc Cro
pote defendit, quam animis cir
citer tria milia annorum quatuor
nis habere. Exi magna esse
confusio imperio et de hinc
ni destrui Germaniam. tamen
fuerit sunt membra, ut nos in his
simis et necessariis cuiusque vobis

103.
intelligere possimus, unde doctrina
punitatem adstruimus. Legi hinc
Eccij rubiosissimum scriptum. allatrat
nos, quod dicens impitari iusti-
ciam. Nihil committi dicitur
penale iusticia, nisi nostris quali-
tatis, hinc de re plura declami-
tor. Quod agamus hinc, scripsi D.
Doctori Martino. Jam nichilatu-
m scriptum de forma rituum et
doctrinae et sicut forma ditioni
burgensium. Legi quaedam et ipsi
articulum intermaximae Regi Regi
vros a seorsus dicitur. Com-
mendo tibi familia mea. Mitto
Epistolam Petri ad Romanum
Coloniensem - Bucerum et Fiste-
rum video omnia fideliter agere
Die 9 May 1543.

Georgio Principi Anhaltino
Comiti Ascanus ei. S. D.

Nondum absque scriptura de Stenocari
conventu sui. Na & divisionem locorum
Germanicam abfolvere cupio ante
Mortem Francofordensem, & ab
suis huiusmodi Lipsia. De oratione
na Ministrorum Evangelicis scriba digni
plurim, & tunc post editionem locorum
Deo vivimus. Ab eadem adfuerit P
Doctor Michlig, uti videtur ad esse
verum & incorruptum historiam
de causis mirandi facti domus divi
nae & humane naturae in Christo,
filio Dei nato ex Virgine pater co
gitandum est, ut Deus & natura
confessio communis fuerit hominum
vultu scriptus. Legi Anselmi scri
ptum Cur Deus homo: quod &
mihi vultu & obsequio est: ea
non non sui ignem in diebus
illud aut in Germanica paget.

la C. T. dūng dicitur, quod oportet
 sic se ad hunc hōm, nos non quā
 nimis necessitatis causis, sed quōd
 ita congruit. Idcirco si vult C. T.
 vdi talium aliquam cōmentariōnem
 scribā pleniorē, e qdam verba di
 viora mittam. De locū proptē sic
 statim cōfēm nihil ad gravitatis
 me ad ferūm in vno p̄mō, q
 me cōscripō vitorū e facultatim
 v m Imperio s̄mō, v dō mihis
 sūm possunt, e ubi x̄mō, ali p̄s
 sōnt. Hae mōtis in Luca sic v̄t
 ligandū v̄, ferūm cōstri, sed p̄
 v̄tū oīū magis q̄ m̄vasev
 m̄v̄, v̄mō v̄tū v̄v̄
 non ad v̄bim̄ app̄p̄l̄e d̄s. hoc
 n̄m̄ Lucas, Joseph v̄m̄ s̄m̄
 e s̄m̄tūm iam cōm̄ḡm̄ v̄s̄ gr̄m̄
 d̄m̄, d̄m̄m̄, e p̄m̄v̄r̄ v̄s̄ m̄s̄
 s̄m̄, n̄ v̄l̄m̄ v̄b̄m̄ q̄v̄r̄ sola d̄m̄

cum ipsam necesse esse officii ad
 locum sui confis qd voluit p̄cipua,
 nec potuit officia necessaria
 Et sp̄s s. movit r̄is p̄cipua
 p̄p̄ p̄dicatione in Michaa scripta
 Abi q̄s̄o r̄ictior e. An oportue
 rit Joseph pendere quinque Siclos
 & primo p̄mito, cum Nazareus
 fuerit? Sed existimo de binis Jo
 seph pendere illos quinque Siclos, i.
 duos Iochimicos cu dimidio, qd
 Chris non fuit Nazareus politico
 illo more, nec attribuitis ip̄lo,
 ut Samuel. Bunt et p̄dicator
 vultus C. T. e C. T. frater i. Un,
 Phil: Dni 19 febr. 1753

C. T. Ad d. d. d. d.

I, 48. Phi: M:
 Exama
 Doctrina s̄icta v̄is r̄p̄s̄ib. in am
 de sint, ut ludi, qd nate os

107.

hominis discant e in gressu aliqđ, ut
Apib. nulla falena: sed hec in messi-
cia omittunt operas. Nos in messi-
cia magis apponere doctrinā conie-
mit, ut ibi causas miseriarū cōsideremus
et remedia p̄se facta diuinitū in de-
sumamus. Accessi ad nos filius Dni
non ut ociosis animis de eo philoso-
phamur, ut p̄bi oblectationis cā-
quērimus, an pisces antroclamae p̄u-
dentia, an non p̄uēdos e ferre in
terra nascentes. Ideo filius Dni
assumpsit humanā naturā, q̄a mi-
seri sumus, ut nostra onera in se
ferri uellet e nos saue. Non igit̄
abijcimus doctrinā ipsiq̄ modum
nam, huc tristi uisura. Imo p̄des in
calamitatib. magis accendi potest
q̄ in ocio e in luxu. Scripsi igit̄
liberetur cōcionem & uostram p̄ta-
tam laudo, quod uos uostrā e
no uobis ad cogitandū doctrinā
excitatis. Reprobus autē argo

anno superior tractatum, quod simplicissimum rer, e audientib vilissimum esse indicio. Haec deformitas est res easdem modo expositas in Ecclesia reperitur e saepe in cunctis eiusdem verbis. Tunc optandum esset ut ubiq tota doctrina, praesens eiusdem verbis pprie recitaret. Anno annos XX undiq Doctorum Hieronimum Schriff dicere mutationem doctrinae in his ex hac ambicione fuisse ortum, quod multi putarunt deformis esse, res easdem saepe reperitur, idemq novam doctrinam res genuisse. Prae mentionem Synodi Tridentinae in Ecclia. Et optatum in praeb: est hanc Eccliam tantum confessionem C. T. Ego quov nunc refutatione Synodi in praeb: Bene valeat C. T. D. 19 Dec Anno 1547. ph m

I, 49. Ei dem
 C. T. saepe de humilib.

109
hoy tam pœm pœnitentiam cogitare, &
in primis Ecclie vastationes & inter-
tum literarum motione. Agnoscamus
aut hos motus, pœnus esse omnib; fa-
tulos, nosq; huc consolatione sistam;
tenuis, quod certum a Deo, & in maiori
tribu, sicut certum sanationem esse.
Quare mirum & nos, qd. adhuc con-
cedi otium, vult sedulo in spugan-
onam literarum & salutaris doctrinae
incumbere, & inueniens pœnitentiam acce-
dere & ad posteros q. pœnitentiam
bonas artes illustratas transmittere,
quod ut faciamus, certe nos dixerit
amittimur. Sed principes dicit hui-
us pulcherrimi laboris auro deus
esse, excitare & pœnitentiam in gratia
sua in qm sua liberalitas non dicit
scholasticis. Etenim autem huius
impury difficultatib; & principum
& pœnitentiam Oeconomias obstar-
ri. tamen ipsis temporib; adona-
bis, quod nos in ordinis hominis

plures ad se confugiunt. Paucissimi
sunt alij, q̄ literas respiciunt.
Cum autē Stigelius proclari in
artē & ornatū literarū studiū, vici-
sim à Rep. ornandus erat. Et si
n. Italia vna videtur suavia &
vanista in goma figere: tamen
fieri adfirmari potest, nondum
post Ovidij exilium cuiusq̄ in Ita-
lia vanum fuisse dilectum &
elegantiorem Stigeliana. Et in
Germania arbitror. Mirijthin &
alios q̄ carmen felicissimi scribunt
libenter Stigelio pximum ab Eoban-
no locum tribuere. Tunc in goma-
um & p̄ literarū dignitatem
& q̄a patrie ornamento & 2
parvos habere debent. Scripsit
autē ad se p̄cipue admiratione &
amore Virginiis tunc indictis. Iste
debetamē se hoc p̄imum p̄ponere
debetari, quod laudes Chrosti
canit. Ne extant alia cuiusq̄

111.
Carmina in q̄b. tanta licet et tan-
to mitiore dogmata. Ect̄a mitiora
sunt, ut in hoc carmine. Cum aut̄ huc
v̄x̄a innotuit̄ p̄sime C. T. oro ut et̄
am tua liberalitate huc ingenium ad
similia scribenda excitet. Honorabit
artem, ut ille n̄q̄, te p̄fate magnos
viros docere honestat̄, artem, in q̄b.
ut plures v̄x̄e, gratia de Deo fama spar-
sa v̄x̄e, dignitate intelligant. Cui
im̄ iudicium populi significare. Bene-
vula Deo meo natusi. XVI febr:

(1749) ph m

I, 90. Eidem.

Si cernis humanam causam aut tantum
naturae legib. sine Dei gubernatione re-
guntur, nec firmata esse. Ect̄a antra
nec dominus firmaretur in tam horren-
dis cofationib., sed firmissima fide
Statuimus, semp̄ filium Dei colligari,
Cunctis ingentis, p̄cellas ac h̄mil-
tis Imperatoris sanari alyqū curam, in
quo h̄ic agere Deo, et ibi q̄dam

primario, ubi in diebus sunt doctri-
 na a Deo tradita. Sic inquit ipse
 filius Dei: Ego vobis in usq. ad
 summatione sancti Et Irenaeus inq.
 Semp. ad finem generi humani filius
 Dei. Hic somnabit et dominus ali-
 quos curas et doctrinae studia
 Haec spe et alia multa curis ista
 officia facio et hortator sum in
 morib. ut no. deficiant pra. et Deo
 placentem coniugij sanctitatem, et
 cogitans de eor. periculis toto pe-
 ctore precor, ut filius Dei custo-
 diat hanc societatem et struere
 publicas et domesticas Ecclesias.
 Haec vota etiam hinc adfero ad sa-
 crum nuptiale filii Iacobi in Ca-
 nonicis et sponsi, Adules et his em-
 dentissimi, et sanctissimis moribus
 ornati, quos ut semper et regat
 DEVS aeternus Pater Dni nri
 IESU CHRISTI, conditor generis
 humani et Ecclesiarum suar. tuar.
 cum precare oro. Si valebo do

firmior esse, iter istuc fueram
 Nuncse re. n. nos colloq. Saxonia
 civitates tandem decernerint se pro
 suis non recepturos esse librum Au
 gustanum. Rex Ferdinandus in
 Polonia pposuit Ecclesijs, q nobis
 cum sententia rindam librum. Sed
 magna q receptus est. Discussi ego
 Roxiani & munitans atrica. De
 Lipsico commentu generalis & crimina
 tiones militoy audio, quos quidam
 laure studeo. Bene & feliciter va
 leat C.T. Die Januarij 15. p.M.

I, 42. Eidem. (1549)

Ex militoy literis & sermone in
 intelligo in ea ora Mysia, cuius
 Ecclesias gubernaturus es, publica
 priorum omi laticiam esse, quod
 audiunt te ad soltu conditione &
 pietate pstratum: sed tua optima
 voluntate & autoritate pstratum
 esse ad hoc festum Ectia rind,
 etiam rind, ac sperare hiam

gubernationem multis modis Eccle-
 siis, et his totis regionib. salutari-
 rem fore. Quare et hinc grati-
 lentur hanc electionem, et optant
 ardentib. votis, ut a Deo adimie-
 ris. Sciunt multos esse doctri-
 nis p̄re inimicos, magnā igno-
 rantiā pastorem, postremo et ma-
 gnā nigritiam, limitatam et
 p̄ulantiā q̄ crebra diffidia
 excitant. His malis auctoritas
 tua resistere, et cum doctrina p̄-
 ritatem, tūm vero edoceri mū-
 nire et retinere, Deo iuvante
 potest. Danica tū iam p̄b: om-
 sanos q̄orchi desiderata sunt
 iudicia Ecclesiastica, q̄ moris
 regunt et disciplinam, quātinā
 in hac conrecta, et his delin-
 quendi fieri potest, t̄p̄erantur.
 Salus est autē vita h̄a domestica
 ut vel tacente te, consilia esse
 possit: Et tanta p̄ntentia ut

115
scias gubernatori hanc partem mi-
noris non omittendam esse. sed
simul et exorandum est ut cor-
rectionem viciorum et delictorum, ut
quidam ex Aetius orationibus dixit
quoniam Demosthenes citatur *ὡς ἔδει*
ἔσιν ὁ θεὸς πόλεως: *ἡ δὲ μὴ*
νεύρο *ἐπι τῆς ἀδικήσεως ἔχτο*
Merito igitur gaudeamus, te tali vir-
tute, sapientia, et auctoritate prae-
sistere curam regendae ecclesiae, ac
procurare Deum eternum patrem
Dni nostri Iesu Christi, ut te ad iuven-
tiam suo spiritu, ut tua gubernatio vobis
congrua fuit christi: Non vos
tunc qui loquimini: sed spiritus patris
celorum qui in vobis est. Hanc saepe
precatus sum hoc munus, et pro-
cor assidue, ut Deus ornamentum
tae in gentem, quae est hic his regio-
nibus: tunc tunc: Evangelii lucem
magna omnium litterarumque artium

doctrinam, tranquillas politas
 et disciplinam in die erant.
 huc bona vinam et principes mo-
 deratione consilioque retinere
 studebant. Etsi autem scio te
 tuo consilio delectatum esse
 hunc idem ad exoranda
 iudicia Ecclesiastica; tamen
 indicari tibi aliquos velle et
 arbitror. Est in Academia
 nostra gener Licet patoris,
 Georgius Vaschius vir cobir-
 gensis, qui et diu antequam in
 his consultus, et medietatem ha-
 bere laquei dicendi et scribendi
 facultatem, et ingenio placido
 et honestis moribus praeditus est
 quam quidem Episcopus suis mil-
 to ante in aulam accessisset
 Sed ipse a nostris Ecclesiis
 discedere noluit. Hinc et
 in disputatione et fidei pbeam;

111
nam te esse non dubito, si eius
opera videris. Nam et satis erudi-
tus est, et imprimis integer et in-
corruptus, et studiosus tunc de-
concordie, cum ijs, cum qb. vel pri-
vata necessitudine, vel publica ali-
qua administratione conueniens
est. Quare te magno pectore oro, ut
locum et tribuas inter eos, quos
cognitionibus illis proficiat: tu dico
eius naturam, iustitiam et tranquillitatem
talis publicam amantem et plurimum
esse. Satis in diujs Ecclesiarum
proficiat, ut non quales plerique
sunt in foro, tunc audaces, cu-
pidi, volentiores, phorionis,
Eurybatu, et qualem vos ha-
bens in vicinia Coraam. Im-
mensa misericordia sua prout
tu deus mansura Ecclesiam
esse. Sed ibi tantum mansura
est, ubi studia literarum et do-

Trines celestis coluntur & disci-
 plina mediocriter regitur. Hæc
 causa p̄fecto om̄i om̄i ordinem
 mediocres hōis accedunt de-
 bere ut st̄ndia literarū & disci-
 plina hinc autem & conseruat ;
 iustitia & opor̄at ad r̄oḡ r̄oḡ
 defensioem. Ego q̄dam m̄ram
 op̄am, si q̄d usq̄ potero p̄ta-
 ut ista vestris Ecclesijs bona
 fide p̄llicator. Deus ceteris
 Pater Dñi n̄. I. C. f̄m̄is &
 ac regne ad Eccl̄īas suas subli-
 tim̄ Vindoburḡo d̄i Ioan̄
 Baptiste monstratoris agni-
 1544. P M

I, 44.

Eid̄em.

Cū hic minuat̄a in mors viri optimi
 Georgij Holti, s̄bita conseruatio,
 ut p̄mo examinat̄us s̄im, ac sta-
 tim postea comp̄ar̄ publicam respo-
 lictum om̄i honorib̄ n̄stri ordi-
 nis hominū, quod nemo non

119.

filiorum cum prope proximam videri
tunc. Mans vero dolor non maior esse
quo et & amicitia inter nos fuit dul-
cissima, et cum mihi familiaris no-
tus fuerit, magis intelligo, quam
vixis interitu iacturam fecerit Resp.
Suo nam luctu moror, quod illum &
prope amorem, quo non complexus sum
et prope Romae desideras. (Proteris iam
in sollicitudinibus. vix magnam salutem
ac locum in quo res per se et confor-
re sententiam solent, interitus enim
vix nos. Et si aut dolorum tunc ad se non
reprehendo, ut ipsum etiam & insigni-
specimen esse pietatis dicam: tamen
propter eundem quod in ceteris magis
animis nobis propinquus, hic cogita-
mus. Desiderio nos a seipso nostrorum
vult Deus, vult nos augere et dolere.
Dicit illam toruitatem sui immunita-
tem potius, quod inter moritur ad peris
vult sui propriis sui amicorum solent.

Ac filius Dei super expavit ipse, Lacri-
 mant et acerbissimis doloribus con-
 flictatus esse. Sed simul plerique Dei
 et cogitationis voluntatis sine & alter
 non bonorum, q̄ p̄missis suis, quos
 ex hac vita evocare, misericordiam
 moderamur et punitionem autem eri-
 gamus, ac illis potius hanc boni-
 gratulamur, quam nostra iustitia
 angamur. Non sanus igitur, q̄ hunc
 et p̄cedens nasci et extinguere tam-
 tum, ut ferunt vicos materiam
 nec restata nobis alium q̄m iustitiam
 meliorem arbitramur. Sed ut in
 Eccl̄ia vox Dei nos erudiat, p̄missis
 q̄s q̄ Evangelium complexi sunt alter
 na p̄missa p̄posita esse. Addebat
 autem p̄fectus Georgij amorem filij Dei
 p̄. H. I. C. ita et cetera in ista
 ora dicere longo inferiora. Et
 Evangelij p̄pagationem s̄m̄ dicit
 adimabat & ad hoc dicit adim-
 p̄bar om̄s alios virtutes, q̄ in memo-
 ris Christi esse debent. Cuius
 3

offerre in secundo consilio ad solam pro-
 dant e fidelis; sed sua felix, non di-
 bito. et Deum adquisisse gubernatorem;
 consiliorum e ad hominem. Nunc ipse cum
 carnis hinc ad consuetudinem celestium
 unum finitur dulcissimus collegis Dei;
 Christo, Prophetarum, Apostolorum, imo
 e matris nunc, e agit gratias p[ro] o[mn]i-
 bus officijs & ad nudo vitam suam, sed
 etiam universa Ecclesiae, q[uod] in hac
 vita ingreditur periculis exsertitur,
 Deo commendat. Quare gratias
 nunc et hinc portamus, in quo letis
 aegrotat e desiderium sui benedictis
 recordatione virtutum ipsius, p[ro]sertim
 cum bonis enim complexum sinus
 p[ro]vult de se cogitabimus, gratias
 agamus Deo, quod e[st] talis omnino
 tam dedit, e ipse celebramus, quod Deo
 dona, sua dilectio hanc bene collocavit, e
 nostris moderatione ornavit, et virtu-
 tes nunc imitamus. His non cogita-
 bimus. ante manum a luctu ab d[omi]no

quos vocamus, quod hoc est, etiam
 laici et eadem remedia et nosse et
 colligere scio: tamen hoc q. como
 no factis non inuitis ser. Si exa
 ctam q. rimus, David, ex p. est
 amicus Ionathas, et multo ex p. et
 est atrocis. forams igr et nos
 amicum a nob. abinamto ams
 q. vellems ab d. chm esse, p. ser
 mi cum placido in complexu ams
 affimoy h. um iter illud in p. s.
 fuisit. Et ut David p. serbat a
 Deo, dari successore, idonum lo
 nathas in Reg. ita et nos potamy
 ut Deus alium in Georgii p. s. t. o
 no collere, cui e. r. r. s. e. c. u. i. t. a. s.
 r. i. t. a. s. e. c. t. e. s. i. n. s. a. l. u. t. a. r. i. s. Itam
 hac cura in hac p. u. n. c. i. t. a. t. e. b. e. n. e. d. i. c. t. i.
 g. u. b. e. r. n. a. t. o. r. y. v. a. l. d. e. n. o. s. a. d. f. i. c. i. d. e. a. s.
 Et filij Dei fidem ad dextra car
 ni patris, n. t. o. r. d. e. n. a. q. d. a. e. h. i. s. b.
 etiam p. o. l. i. t. i. c. i. s. s. e. d. e. m. i. n. i. m. b. e. n. e. s.
 Pastores et Doctores. H. u. n. e. o. r. u.

173.
toto pectore, ut et prius inculcavit
et a ceteris multisq; pectora, et
solicitor servare. Eter. D. g. Mart.
Anno. 1548. ph n

I, 40. Etiam,

Et si deore nri argum quid qd' h'it,
res dignum videretur: tamen presentis
Dno Nicolao de di hunc epistolam qu
affirmabat hoc monum officium Cels. f.
• Prorari in hac vobis d'ina, gratum
fore. Quamvis n. C. T. vobis q' fru
gratior t'io & vobis d'inis in brevit'ia
sunt, curamq; difficultates summa con
stantia profert: tamen auctore D.
Nicolao interdu C. T. n' oblectatio
nem alynam. p'ha d' studiosoy
sermonib' alic' libris g'ra. Ego t'io
non dubitabam quin C. T. n' magno
robore animi p'sentis difficultates
sustineret. Immo. et na q' ad con
solationem & in doctrina Christiana
& in alijs libris gravissimis pu
ponuntur, q' a me colligi hoc loco

nihil opus esse. Vna illa res officiosa,
 sine consolatio, quod scimus & etiam
 esse subiectam affectioni, cum
 hanc Diabolus immeniter obru-
 rit, nihil non sanctatis atq;
 iniurijs nos oppugnet. Ergo vis-
 gamus nos & meminimus non
 esse cedendum Diabolo. Vincat
 tandem Chrs. & in terris nos in-
 cedentes inter tot mala serua-
 bit & gubernabit. Si ab ipso
 opam implorabimus. Ac vero
 existimo plurimos pios vbiq; tem-
 poris esse, qui ex ipis exorant
 inter varijs curis horum omni pimi-
 tis exaudiri & respici a Chro su-
 ptuamus, nosq; ad hos aggredimur
 ac simul potuimus, ne sint nos
 opprimi vobis ac finire Diaboli
 ne speride nos obrutos sanctatis
 sint. Magna et mihi videtur
 consolatio res, intelligere, unde
 tam seuis impetus in nos fit,

125
e ficut hunc rom re Dri cultum, d
fugit ad auxilium p. n. l. C. q. nullo
in infirmis non con. Hec supra ha
notu re p. hinc, q. tam e ipse colli
bit plurima, q. si non rom dicitur
tamen oblatione aliquam adfo
runt: sed utriusq. p. s. argu. vno
re sui C. T. quam re a me res
tari opis sit. De Syro de re si
lensim. Caesar de re in hispa
rias, ut si non dicitur hoc a d. firmare
possim. Nam libro Horio pra
ambiguit scripta. Sed de Suban
dicitur si affirmabam, Suband dicitur
Dicitur ita transgisse cum Gallo.
Cedit regi Gallico dicitur Subandi
consim, pro qua vicissim dicitur ei Gal
lis dicitur Barb. vno. Ita Gal
lis aditum in Italiam vno. f. vno
una Caesar e papa. Sed Gallo ad
nos non venit, exensans valentinus
D. Nicolaus vocatur ab. Ect. f.

bergensi: sed nisi re vobiscum de
liberata eā nihil statui. Be-
ni valeat. C. T. 27. Inij¹⁵³²

I, 31.

P. M.

Mistriff. & Rönnerdiss. Principi
ac Dno, Dno Georgio Principi in
Hohle, Comiti Ascanie et propo-
sio Ectie Magdeburgensis et Coadju-
tori in Ecclesiis hinc quibusdam
partibus subroganti dno s. clonm²
issimo. S. D.

Mistriff. & Rönnerdiss. Principis. Exstat
apud plures sententia, cuius cogita-
tionem cum alijs viris sapientibus hinc
non bonis principibus, propter esse non
dubio. Est. n. doctrina de causis ga-
bernationis, suntque hinc verba:
Dns qd dicitur O cum pro infirmis
momenta vos humanus, quod
ad vniuersum corpus attinet,
gubernant. Minus horridum est
tamen adsumere, ad has prin-
cipales causas adhiberi oportere
artem seu disciplinam humanam

Postq[ue] ip[s]e Deus hoc utpote, ut capi
 ditatus nostros frange, casu h[ab]e
 ut bonam Germaniam partem,
 e aliquam in gubernatione mutatio
 nem fore, accidat hoc etiam, ut
 boni e sapientis viri, q[ui] autoritate
 antequam, diligentia sua e[st] de
 q[ui] sicut in doctrina e[st] e[st] e[st]
 in hoc similibus Imperioy vestigi
 sicut e[st] in iudicium Dei, Leg
 in dea e[st] oia disciplina vincula
 Ant[ea]m aut ex narratione qua
 m[er]ito C. T. significavit, Dicam
 ip[s]e videtur Deo gubernato reg
 p[ro]p[ri]e, sua sponte a confirmata.
 has res saltem videri h[ab]ere q[ui]
 p[ro]p[ri]e quas p[ro]p[ri]e Deus Imperia
 constituit, sibi cura fore.

Sua e[st] C. T. amiti, ut Edofis e[st]
 In utpote e[st] disciplina sua ca
 ma. Haec ip[s]e e[st] e[st] e[st] e[st]
 de hoc aliquid in te tenetur quod
 cum videri ut neq[ue] h[ab]ere

res necessarias, spero Deum phi-
 biturum esse barbaricum vastatio-
 nem et servatum ab his d' senon
 sanctum etiam in his terris et
 simul etiam in preterito oro. Ingre-
 dum dolorem multos annos etiam
 ante bellum in auro meo circumman-
 li, p'p' multa publica bella, quae
 nunc etiam sunt in. Atque ut
 nam commone facti tam tristi spa-
 ticulo, emendare nris erroris
 nostros et vicia, quae se fieri
 orandis & deus et principum
 doctorum nris exspectis, et ut
 res deliberationes suscipiant
 de his reb. boni Deo ducto in
 vultu coram cum C. T. collo-
 quiar. Hinc ex parte Hon-
 burgensis literis, in q' b. si q'
 erit deum narrati C. T. signo
 sicabo. P'p' coloris p' D. r.
 l. C. formae de konger C. T.

Et fructus principes vestri. Et pri-
 tate ornantes Hobilitatem. Quare
 vobis in hac communi. Hic est
 solij communitate vicinior fuerint,
 tamen Deo in re esse et ipsos, e-
 restous regiones videlicet, p-
 quo beneficio et gratias agimus.
 Bona vobis C. J. de 20 Junii

Anno 1547

I, 43. Et dicitur

Cum filius Dei D. H. T. C. dixerit se in
 medio eorum ad futurum esse, quod
 communiter ipso modo est. Et de
 Evangelij propagationem adiuvent
 ore anim, ut iam de vestro con-
 gressu inter se. Spero nihil vobis
 difficultate esse in vestris Ecclesijs
 de doctrina Evangelij et de qua
 exhortamur, summa vigilanter p-
 duca. Hec sit prima inquisitio
 De communis adiphores et q-
 est, cum sancti in dicitur et vobis

afficiunt
voluntatis
hominis
liberum
aliquos
de suis
habent

in iuribus ordinis tam non valde
pugnare solent cum alijs, q. videntur
tunc aciores, et videri volunt h
bertatis pugnatores. Etiam ex
breu mutaciones, et utiq. in p
ritus, malim non subito rursus
fieri mutaciones. Sed ego in
volutam partem de talib. reb.
adaphorus litigari oportum
de senatu Ectie, omnino nollem
alium senatum conspici q. consp
mum, cui in causis diff. laboribus
Prin eps ex aula e Academia
vires opt. e. m. d. m. adinoge
re possit. Non esse potestatem mul
tas novas potestates, multa col
legia, multa concilia mis hinc
Rectus esse huc ad Episcopi e
gubernatorum ordinariory, et
affiditoy autoritatem quoniam
fieri possit rursus. Mississim
ante quatuor has libras, mis
admissu q. episcopi is h. cordi,

nam, qui pollicabatur se nunquam
fore, e mi fecellit. Mitto oia
testimonioy e pueniare coposij
quod vestro arbitrio mutabitis. Be
no e feliciter valeat. Die Aug:
22. Anno. 1544.

I. 47. Eitem,

Meminis virum excellentem ingenio &
virum Albertum Durum pictorum
dicere, se inuicem floritas e maxi
me varias picturas amasse, suis
admiratorem suoy opora valde lae
tatum esse, contemplatum hanc vari
etatum in sua aliqua pictura. Postea
se somnum cupisse intueri naturam
e illius naturam faciem intueri
conatum esse, eamq simplicitatem
tunc intellexisse summam artis deus
esse. Quam cum non proprus adsey
posset, traqbae se iam non esse ad
miratorem oporam suoy ut olim
sed supi genere intuentum suoy
tabulas ac cogitande de infirmita

te sua. Tantum cum fuerit illius Viri
 studium, in arte non summa, sed pi-
 dula & indignor non esse similitudinem
 diligentiam nostri ordinis in yronda
 simplicissima explicacione doctrinae
 celestis. Eadem autem simplicitate
 e proprie dicitur de his rebus studere
 Quirundo collii Dei lecte pposi-
 ta sunt. Sed tamen ipse multi-
 displicat. Scripsi in Colis. T. sing
 concionibus, quam cum priorem
 vocat: tamen vobis exim mitto
 quia fortassis em dicit non displicet
 in enarratio hymni Anglici:
 Gloria in excelsis Deo. Sed
 populi aurob. non est ac uero
 data. Arbitror Colis. T. vilius
 ppositum cum populo alteram
 planiorum; cuius e ordo e melior
 et us ad quod dicitur, exercitia
 Inuocacionis magis ac uero de-
 ter sine ~~ipso~~ e solent
 vobis e. T. dicitur Deo

Eidem

L, 36.

Quod hactenus ad C. T. nihil dedi litterarum
facere potius parum officioso a me factum
1558, qd. utar aliqua inopta excusatione.

Quero autem ut C. T. meam in hoc genere pro
crastinationem boni consilii. Ego. n. C. T.
benivolentiam roga me facis plurimum, non
solum meae utilitatis causa; sed multo ma-
gis quod tanta virtus et doctrina in
Principe viro plerumque inveniatur a deo
nonnam aq. amorum. Utinam habere
nisi multos tales. Etenim gubernandos
Sed et de pulcherrimis virtutibus C. T.
et de Ecclesiarum conditione a his plura
Nunc mitto C. T. Alrosij libellum, in
quo colligitur summa qd. iam consolationes,
quas ipse mihi in culeam solae. aduer-
sus eos, q. nobis utro x. schismatis cri-
men obijciunt. Satis in excusare nos
istorum humilis crudelitas, quam pto.
C. T. nosq. ad hunc usq. approbare
debemus. Spero hanc consolationem
C. T. Col. gratum finem esse.

Commodo aut me C. T. tunc p[ro]p[ri]o
 Patrono, ac pollicens sepe in tota
 tam C. T. plurimum apud me valit[er]
 ram 1550. Commodo etiam C. T.
 M. francisc[us], quo cu[m] mihi p[ro]p[ri]o
 ip[s]us summa h[um]anitate[m] ac
 fidem rectis esse amicitia. p[ro]p[ri]o
 p[ro]p[ri]o aut capri C. T. 1550 com[un]em
 d[omi]ni p[ro]p[ri]o excolendam v[er]itatem
 et doctrinam C. T. Boni et fe-
 liciter valeat C. T. 1550

I, 37. Eide[m].

Hae oblationes accidi, nec p[ro]p[ri]o
 ra una, et tardius mittam con-
 cionam. Sed partem aliam h[ic] in bra-
 huns me remorates sum, partem
 dubitans de arg[um]to. Tandem d[omi]ni q[ui]s-
 ta materia, sumpti d[omi]ni p[ro]p[ri]o
 ad Timoth. Attende lectorem, con-
 solutioni et doctrine. Esse n[on] v[er]i
 d[omi]ni p[ro]p[ri]o. Et quany magis
 idonea ma scholar videtur, q[ui]
 templo: tamen in sacerdotum c[er]c[er]e
 d[omi]ni non in v[er]i d[omi]ni, oratione

haberi. Atq[ue] vniu[er]sa d[omi]ni s[er]uare in Syno-
 dis r[ati]o[n]e conuentionis. p[er] d[omi]n[u]m. melian-
 tur hostes doctrine in d[omi]nis. Sed d[omi]n[u]m
 oramus, ut Eccl[esi]a p[er] u[er]as scrip[tu]ras,
 non sicut ex h[er]et[ic]is doctrinis l[ite]ram
 Brannor[um] seu e[ss]e minus splendi-
 da u[er]am d[omi]ni partem. Sed non dom-
 no aut t[ri]mulo scripsi. He C. 7. per
 mitte iudicium d[omi]ni scrip[tu]r[um]. Significauit
 suam mihi per Doct[orem] Georg[um] C. 7.
 curru an pagellas u[er]o in p[er] d[omi]ni
 tabellans u[er]o r[ati]o[n]e r[ati]o[n]e. Mitto
 3. historias admodu[m] in d[omi]nis. Sic
 nulla cogitatura ut de tota Georg[io]
 mamia ubi loquitur C. 7. narrationem
 de Electore palatino D[omi]ni r[ati]o[n]e
 c[on]s[er]uauit, q[uo]d d[omi]ni u[er]o in Eccl[esi]a
 conuentionis. Acta eccl[esi]e Tridantini
 h[ab]e[n]t. armenis ab h[er]et[ic]is cum r[ati]o[n]e
 no[n] editi sunt, quos r[ati]o[n]e h[ab]e[n]t d[omi]ni
 Comiti Sulborgerio h[ab]e[n]t. Cum u[er]o
 non Vmb[er]geru[m], sicut d[omi]ni r[ati]o[n]e
 u[er]o, mitte C. 7. Ite[m] p[er] d[omi]ni
 h[ab]e[n]t h[ab]e[n]t in d[omi]ni. B. V. C. 7.
 6 Octob. 11473

137.
ppp filius mortem, q̄ fuit mihi mea
vita carior, magno dolore dicens
or. Deus mihi regem publicum & priva-
tas miseris. Bene valeat C.T.
Dni n̄sp̄tati Lazarj. (1747)

[1. 45. Eidem.

Ut mirum Ecce exorsa est passio in Para-
diso de Semine salutaris Edm, ita vult
nobis animam ordinar si p̄us, qū semper
illud salutare ex virgine natum esse
quod d' huius p̄toris ore ve faciat, ve
hinc vniuersus annus Ecce & hospitijs
p̄u doctrinæ & Col. T. sanctis felix
& tranquillus sit. Ad congressum p̄u
cipim ne accedam, multo fuerint
causes. Non ois oratio futura erat
deprecatio, quic apud ardentem ira
multa p̄futura erat, cui aliter dico
venit de sine despitatur. Dolore
etiam vultus sum. P̄u d. n. speram
cum tantam scintillam au dicam
in vicinia Exoritur, q̄ non con-
uenire videtur q̄, q̄ se defenso;

non patrici vult prohiberi. & tunc
 existimamus illas de Ecclesijs fabricas
 esse deliberationes. Vtinam nostra
 consilia antea non aspersus es
 somni hi, cum qb. nunc nos quibus
 in miseris sumus. Confipio vobis
 ad unum hoc p̄dictum, vobis ad se
 non salute, nam ex Virgine
 Non sum Episcopus, sed spero
 nostros p̄mitus DEVM exaudita
 rum esse, e mitipalimum p̄b̄li
 cas e p̄natas calamitates.
 Non libenter me nigero p̄nati
 p̄m deliberationib. quorum nec
 sanus in nostra p̄nata conp̄nunt
 nec vobis p̄natus vobis. Et
 nunc vobis ap̄unt negotia
 sed semper multa inuoluta
 sunt in uno, q̄ res e his p̄b̄li
 casum p̄nati, qb. sadans vobis
 nam DEVS patem vobis p̄nati
 Pauesubm C. T. p̄nati vobis
 do Vir bonus e e d̄b̄. B̄n e
 p̄nati vobis C. T. p̄nati vobis

f. 17. v. Anno 1547. (1546)

139

I, 39.

Eidem.

Müstriffi Principis: Non dubito, quoniam ut
quisque Princeps opt. esse & recte Christi
ante amantiss. ita maxime cupiat ad
vivere et tunc studia literarum. Porro
Col. T. non solum amore pietatis ante
callit utijs multis: sed eruditione etiam
tantum ad ceteras virtutes adiunxit
ut certata cum doctis & claris Professoribus
in plerisque artibus. possit. Quare scio C. T.
ex aro literis sanctis, rarisq; libris p.
rebus, ut ad recte vivendum conste.
rentur. Sic cum de te seriatim studios.
possim; mit humanitas tua aoty offi.
cia no aspernari, q; tibi monumenta
& labores suos dedicant. Plin: inqt.
Scriptores sui temporis non fuisse in
admiratione apud Principes, q; Princi.
pes desijissent laudanda facere. Sed
cum tui mores sint sanctissimi, cum

140.

vita tota ad Christi gloriam destinata
 sit, non gravatim promittes immen-
 sum celebrari. Proinde. x. ad
 eum honores principes dicitur
 scriptis ornari. Indicium igitur C. T.
 Georg. Amyntus ostendit h. piūm pōe-
 ma, quod in lege Col. T. magni-
 pora rogo, ut ostendat officium ipsius
 tibi gratū esse. Spem et pōem ver-
 sum in pōem. Tūm laudo sūm
 qui cōferunt in pōem vana a d or-
 nandam gloriam Dei, q. ut in pōe-
 mōy auctor. Tales sunt pōem pōem
 liberalitate a dūmāndi, ut ubi
 etiā ad scribendū mīntentur. pōem
 ut rogo. C. T. ut specimen volūm-
 tant pōem roga literas hoc hōem
 hūic Amyntio ostendat. Ego qe
 qd in nūm contribūis, in me tūllā
 tūm indicabo. Bene valeat. C. T.
 Die May 22. Anno 1539.

Illustri: Principis (Lud. C. T. Comenator
 ac benigni oratoris, se nobis in hac
 amicitia digni sita non de futuram
 esse, cupimus gratias. Et ora tua of-
 ficia cum summa observantia C. T.
 deferimus. ac precamur Deum, ut
 pro hoc beneficio vicissim servare de fa-
 dar et a tunc C. T. sicut regl. Benedi-
 ctio vobiscum frumentum. Et si cum
 de prois in vobis summa vobiscum
 nos ago ycy aliorum a ditione
 hinc vobis pro: tamen rogo, ut
 benignitatem vestram precium mode-
 rari. Crescunt expleis inter diti-
 tiam immo datur proia. Basilio
 curavit frumentum aly nos cinsta
 lib. vly factum in primis laudatur:
 Habere vni. C. T. in Ecclia gradum.
 in Basilio: Sed hoc superat C. T.
 quod vni. Principis in Corp: pro
 tan vero ac ditione cum Basilio

conferri C. T. posse studio. Inare
 cum tam multis. ea concurren-
 magis laudari tum beneficium debe-
 bit, q. Banij. Nam principes, ut
 vocantur, ita esse Pastores populo-
 rum q. cimb. bantfaliam, debent.
 Nomen istam tunc admoneri C. T.
 de uniuersis populis. Hanc yeweg
 est, qui colit et omne terram.
 h. v. q. v. ut hunc possim, nos
 adiuuare. Bene valeat C. T. 29
 Octob. Anno 1538.

I. 72.

Doctorem Mart. Luth.

Præter meam morem litteras ad te
 ab una manu scriptas mitto. Nam
 cum in aditu Bannarum curris euer-
 teritur, dextra allisa tigillo adeo
 duriter quassata est, ut reuoca-
 dum non possim. Ne medicos
 curiatus sicuti sum. nunciorum con-
 cussionem, non omittam tamen
 officium mittam dury litteras

De commentis nihil adhuc, nisi quorundam
 etiam incertas diminutiones scribere pos-
 sum. Etiam publicas deliberationes non
 dum nichil adhuc sum, ac more consum-
 esse arbitror, non tam quod privati
 pas normali ad huc expectantur,
 quod quid illi ipsi cuius vox pite est,
 tons dabur, e. v. Hom. myl. e. g. ap-
 ter b. g. as, d. r. consilium. Res pos-
 ut v. exortis opponatur hucus in
 Pannonia pressantibus. quibus non ex-
 iit manu consertim, sed magis
 ferro p. u. e. am, v. Ennis inqt. Et
 r. e. i. o. s. o. c. c. u. p. a. t. u. m. q. u. o. d. a. m. o. p. p. i. d. o. f. e. r. e.
 d. u. m. s. t. r. a. g. e. m. n. i. c. h. i. d. r. i. m. t. S. e. d. v. e. u. c.
 c. u. r. r. a. t. u. r. o. p. u. s. e. s. t. G. e. r. m. a. n. o. r. u. m. e. x.
 c. o. r. d. i. a. q. u. a. m. a. l. i. q. u. i. t. a. c. o. n. s. i. m. u. d. u. m.
 c. o. n. s. u. m. p. r. i. s. v. e. n. o. s. t. r. i. d. e. l. e. u. n. t. u. r.
 Ab his dissentit Imperator, q. u. o. d. v. e. l. l. a. l.
 P. a. t. r. i. a. m. a. n. u. s. a. d. f. e. r. e. e. s. c. o. m. p. r. o.
 n. o. u. c. i. u. m. c. o. n. t. r. o. n. o. r. p. u. s. c. i. u. i. l. i.
 n. e. u. d. o. i. m. p. a. r. e. s. i. q. u. a. o. s. t. e. n. d. u. m.
 t. u. s. v. o. s. p. r. o. f. i. c. i. e. n. d. a. v. i. a. f. o. r.

mia Viormacensis de dispendio
 farrinis. n. adhibere ut ab adversa-
 rijs hinc, nec ad veritatis inquisi-
 tionem idoneos, nec expositos tran-
 gllitatum. Disputata rursus de
 Francofordensi formula, ut debet
 e Imperatoris e partium in dicio
 amanter colloquantur, e delibera-
 ta ad Imperatorem e principes
 deferantur. Narrantur e alij
 modi. Sed de vna re paulo pice-
 certiora habebimus. Nos si, ut
 spero, firmus erit nostrum
 consensus, minus laborabimus.

145
 Eriditque sententias e voluntate
 congruere non dubito. Martini
 conditionibus de suo dno etiam
 bene promittunt. NIDARTVS nob.
 hinc narravit, in hoc itinere Ma-
 cedone dixisse, se non a confes-
 sione decessurum se, nec passu-
 rum, ut ab. Inhasit a Saldra-
 his. Nos q. tam inq. consen-
 sum stud. debimus. Et tamen

149
ἐπιχαριστοῦν, illud non obliuiscamur.
Μεμνησοῦσθε, ne minime obse-
quiamur. Oramus autē DEVM, ut huius
actionis precibus et fiducia, plenas
in bonis, et munitis nostras regere ut
illustrandam Euāgelij gloriam. Im-
probari a posse nihil ostendi hostile
ut a huius eij admiranda res in oī ap-
paruit modestia, et in respondendo
lenitas. Huius apud nra fuit Maer-
do in colloquio non arcans. sed in quā-
dam hōm frequentia. Mirabantur
autē Imperatoris Inu. stupētia
'auct. Erat. n. Maerdo acerrima
oratio inuictus in aduersum
Sūm, me aliud ibi actum esse. Ha-
bens ea q̄ nunc q̄dam maximi
videbantur aēio roga, et proxi-
is conuictis, q̄ vna dnis fandi
et fiducia esse volit. In itinere. D.
Caspar, oppidis Beuāriis aliquot
et conuictis res frequentib. cūdi
tioris, et hospitium erga nos sim.

gilonis comitatus fuit pro Eriange
 hij studium. Tandem in altigi-
 nis oppida palatinis nostris
 et Ruffortii filijs obedierunt.
 Philippus palatinus Archalli-
 ni cum toto comitatu tracta-
 dit in arcem suam et amantius
 tractavit. Bona et felix est V.
 Deus semper te et hunc diffina
 coniugem et dulcissimos liberos
 Dni Martij 29. Ex veteri lly-
 toty Colonia.

173.

Eidem

Pax optima rety. Quas homini
 misse dantur est pax una tri-
 vmpus. Inimicis potest. Itaqz
 Deo gratias agamus quod aucto-
 ritate Cesaris mandatum et im-
 peratum est ut nemo bellum
 moueat et pax sancta Nori-
 berge rursus confirmata et al-
 ternata. Hoc sine magis

constantibus nos adfuit, q̄ coram expo-
 nam. Principia cōtinuo fuit, ut pax
 est. daretur ijs, q̄ in futurum am-
 plexuri sunt doctrinam Evangelij.
 Legatus Cesaris nonnulli se difficulte
 ibi p̄buit. Ergo cum nostri noluerit ex-
 cludi a pacificatione ceteros, drem
 sum esse eò, ut sine fœderis in dicitur
 certi hōpore. Interea de se amicitia
 pacificationis scribimus ad Cesarē, post
 eas in ducibus tamē volumus pacē et hori-
 bergensē causam ac firmam esse
 et hęc renouatio pacis et hori bergens-
 sis nro iudicio non aspernanda op-
 sunt. Inciderunt inter nostros et
 alia cōtentiones. precebam cōtra
 nos, illud oram postea lory, ut cōm-
 ce drem ex reditib: Ecclesiasticis
 tantū, quantum op̄t ad almos
 Ecclesiarū et scholaz nri m̄stros
 Disputatū res om̄ia de am̄itū
 cōtra Turcā, sed aliter causa

in aliud tempus remota. Auxilia
 contra Turcos promissa sunt, &
 indicatur Comitatibus ad hunc usque
 Principem Viormanis, ut dicitur
 vobis de iusto exercitu vel in
 Austria, vel in Dacia, fatis mit-
 tendo. Scripsit Rex polonicus
 gravissime ad Marchionem. Ad-
 hortatur ut cum ceteris Coema-
 gis principibus agat, ut auxilia
 si sit opus, comparantur, fuitque
 nostrorum honorabilis oratio, se
 periculis patrie nunquam defi-
 cturos esse. Legatus polonicus est
 se mandatum, ut legiones quae
 vagantes sunt in Ducatu Lunobur-
 gensi dissipentur. Id nisi pro-
 misisset rigens bellum subito
 exarsisset, sed nos si ve hoc tem-
 pore cupidiores essent pacis,
 duob. vob. meli. suis, 7° spatu
 7° vob. sed magis difficult.

facta amover. Itaq; ut pax utriusq;
 inter, de hys a principib. utriusq;
 actum est. Positum e in conditionib.
 ut Non burger conomiant ex tri-
 bus utriusq; partis delectis, arbitri
 de Concordia Ecclesiarum totius Ger-
 manie. Magna res promittitur, ut
 video, q; si serio suscipitur ut qd
 affirmat Orator Cesaris de Cesa-
 ris voluntate. Eximium enim est
 commendabile. Et la Cesaris Orator
 de aut Cesaris eia diffinitio pthi fer
 tamen complendum esse una iudicia
 Germanorū, si inter eos committere
 poterit. Habes summa historiar
 commentis, quum amicus nostris et
 am imparis. **T**empora flagrant
 pax et hincas Ecclis armis dissi-
 ri nollam. Arbitror eam omis opus
 opus esse puer. Agamus itaq; duo pas
 e procurrer ut nos pbarare e sermo
 p p p hū sū d. N. I. C. Bom v.
 Dr Georgij. A hū d. h. 1539

De Marti: Luthero

S. D. postquam Bonnam in illa
 Episcopo deditur mandatum ut
 forma doctrinae et rituum
 proponenda ecclesiae inscriberetur
 et quodam ad eum uteretur
 generis formae. Ac iussus sunt
 inchoatum opus inspicere. Id
 hoc videtur fieri, Episcopo vult
 prius tradi doctrinae et tolli ri-
 tus publicos, praegnantibus cum
 doctrina pro aetate sua non
 desinunt curare. Etsi in his
 quibus sum, quae aliter violenti-
 am impedire fuerunt mi-
 nitati quodam ferociter se
 excusantes esse Episcopum. Pina-
 go Landgravius ad Collegium
 scripsit, ac patet affirmat
 se et ceteros fideles suos
 cupere esse defensionem
 Episcopi si opus sit. Reliquae
 civitates pro columna

Præcipua pars nobilitatis ex parte ipsa
ecclesiarum constitutione, quam vi-
demus profecto necessariam esse.

Vix n. alibi in Germania tantum
arbitror fuisse, cum esset super-
stitionis barbaricæ & pluri-
Ethnicæ, quædam sunt in his
regionibus. ut adhuc rixæ curriti-
vam ad statuas ostendunt. Sed
in hoc nunc evanescens, magna fe-
quentia videtur Bucari & pistoni-
æ ad adventu strimæ partem
vixi docent. Sunt et alij in vicini-
is aliquot oppidis & pagis, q
vixi docent, & sacramenta
pro administrant. His imitibus ut
deus favere omnibus eorum pro-
vohat. In ditione Julia comiti-
bus naphgentibus extra quod belli
tempore solere accidere. In sum-
mum eorum, q in illa regione
oderunt peram doctrinam, huc

occasione festiualium exirent
 ne ex libris, quas adici vidi-
 brim, quas qdam ex filia,
 consi ditione scripsit. Perim
 mormu pabr d. H. I. C. oro
 ut te seruis nicolunom, tibi
 diu ad Ectur suer vilita
 tam vitam prope salu
 tam opto honoreffimel ma
 trones conigi nice e dileis
 finis libris. Bonne 19
 Maij 543. P. M.

Dem Wundigen Herrn Senorino
 Schillw's Pfarrer zu Belgern
 Mandym May forind d.
 Bruder pax in Dns
 Venerabilis Dno pastor te facit deo
 Propter te uerqum vnde der Kade zu
 Belgern og Grotten land fur die Fran
 Gans Polmarin yobstos, de yntem
 Kad Grotten, damis von Mame

nosse ydoloz raudam. Nam tanto de
 raudantur hinc in lumbis nos, unde
 de hinc in hinc hinc in hinc in hinc
 raudantur in hinc in hinc in hinc in hinc
 opus e hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 per oratione hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 Christi. Sic nos hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 omnia. Frat. n. e hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 corruptis in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 vimus in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 Accipis cum Capellano e dicit: col
 tabus bonis vici et in hinc in hinc in hinc in hinc
 ta quod sis in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 pastor in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 dicens: Pax vobis in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 a Deo patre nro e Dno nro I. Chro
 pose oratis vobis in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 Symbolum e pr nro, e hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 vobis. Dng pr dicitur, y dixisti
 p hinc in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 man dico vobis. Si qd petitis
 Et iterum p an in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 orare dicitur. pater e accipimus
 In psal. 50. in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc
 in hinc in hinc in hinc in hinc in hinc

154. e in se filij tui oramus tuam misericor
diam, quanta possimus fide, dignam
hunc hominem H-N. a suo malo
liberare. e opus Satanar in ipso des
soluto. ad gloriam nominis tui e in
credulitate fidei e ecto sanctor

^p am tunc q^o q^o tunc vni e regnar
^p am tunc q^o q^o tunc vni e regnar
^p am tunc q^o q^o tunc vni e regnar
vni l.c. a sine abundantio inposito
manus impia e tunc

Signa nos y credidimus huc signum
tue. Inq^o cogitatos manus impia
Hec facis tunc in divina. adim
etis nihilominus publicis in feta ora
nomib. in sup^o q^o tunc, donec Deus
plaudat. Deos vna edimprimis
oras ad nostras precors in Dno
qua fortissimus fide. Bn vob.
Alind. no. habeo copiam T tunc
Anno 1545. e M Lutho

Ad amicum
vra e pax in Dno
Roumiffimus in Christo pax. e n^o g
vidabuntis cordi futura: tunc

195.
nihil possum corlo sententia. Unum
hoc coram me principi in florentia
horribiliter isupetur. Satana e r.
quini nris totum. In que e his. Nisi
Ios homi om, q risime p dicitur
quoy lipsia anariffa e sup om
De Roman passima, p caput suo
sic implentur Amosoy vinytatis
e thofanizatur ira dei in illum
drom. Sed collam cordamge sum
De gogolobone pro Satana nullam.
Cesar esse amosus totus e quod ha
damis dissimulatis, mine pche
fiat quod possum. Nos omnes
ve unare Chrs in nobis. Nam ma
lun eha nos cogitae Satana e p
atue comites multos e principes
e cetero periculosos vegetatur e
Spus Mundery pote Rusticos nune
nobiles e Comites invasit. Sol
Blancus vud l'ofen, et moines
Carolus de d totum contra nos e
Principis nostrum. e eha Chm
Hossa li pto D. Turcam pstru
Sathanae, pitem e collam antea

158

Van Boe, den 21. vorgebocht zu
Haber mit Brief, das zu dem
rosalam Gendebels der Lant
pofte und vorkunne das das
der Wastan zu Lande ist, das
Bund und pum gewin zu
abge amund. Lantboege 30
July. An. 1548.

ex quada opta phil. Mol
de defensionis.

Ein Schone a vintio Plumbi V. Ioan
ni. Majori. Mono. docti. m.
von Coburgianum amico S.
S. D.

Chauff. Mono. Sed ad huc felus
des generi huius: sic nuz
Martyr in Smyrna interpretis
cum Asia et Europa pragens
Hoc. Sic et nos statuimus
et mine affitizum esse Eter
flem. Hoc, nuz vord ins
off. fuz. eubus. defens. et doct
Euangelium. fuzo vord
vord Angustia nona forma
gram vord fuzum fuzum

159.
O foras illa Sphingis a lignis de
volaris: tu Domus aliquas fetus
et nunc hospitiu somnari. In con-
tinenti genus piscium honoris e per
Piscinam ducta sunt, ne occupantur
comptatibus tunc. In de ijs rebus
de qd. laboras tempus quod pri-
us vocatur sollicitudo sibi
Ceterum in consilium adhibeto. Et
revertamur huc Monasterii resumptis
simulacris et dicitur Beatius est
Xpovs. Sed tamen antequam Dom-
estly antequam viderem an. q. oron-
de que nob. in tanta commotio
corpore dirigendus est. Alitro ubi
oritur. q. foras illa notum
videtur, cuius hunc hunc spero ubi
no infra iam fore. Domi vobis
10 Julij An. 1548

p. h. M

Surdos e mutos a Sacramento
Eucharistia non esse articulos
1544.

Pomponii Sethana

Eucharistiam porrigimus surdis
e mutis. illis ut q. laborator e
desiderantes adsumit sacro comu-
nionis e signis istantur hoc possi-
lare. Sicut baptizamus parvulos
in Chm e in Chr mortem q. tra-
sunt surdi e muti, ut q. novit in
religione. Et videt in Ecto Chm
non estimant surdos e mutos sed
facere ut surdi audiant, muti
loquantur. Chrs p. p. hanc mortem
non Ergo ut p. ris mortis non
Hos igitur surdos e mutos in
Chom. e in Christi mortem bap-
tizans ubi p. certa signa posi-
lant negotiationis e. exp. sian
p. q. b. Chrs mortis est.
Chrs sit isne robustum in usu-
num

Philippus Schöner

161.

In die & mense q̄ a hys in illis
signa p̄bentur in p̄sentibus cōtra dñm
Exa multa mōm̄i de q̄b. in corru
si s̄m̄is. Et Fredericus Cocher
dñm habeat.

O. Georgii Rosarii Sta

Ad q̄b. hunc hunc b̄m̄i p̄. f. s.
hic vidua m̄ta ac s̄rda, ho
resta tamen m̄tana, q̄ solū
e f̄has p̄locant, cū p̄rogis
Sacramentum Eucharistie quos
p̄ni. f̄ni e alia in m̄re quam
p̄ni v̄ta d̄f̄m̄ta, quā ut ad
m̄s̄m̄. V̄rūq̄ v̄s v̄bas f̄d̄m̄
e Ch̄m p̄t̄batur p̄ signa, d̄m̄ ad
h̄m̄ oram in officio, m̄ h̄ e Collegi
Et ante annos a h̄m̄ est h̄m̄ q̄ d̄
Cyprianus n̄m̄ Baldan̄ p̄ m̄ De
d̄m̄ M̄ L̄ch̄m̄ in s̄m̄b̄ cas̄,
cū erant d̄m̄ am̄ic̄ m̄ter e f̄r
d̄m̄. C̄p̄t̄b̄m̄ d̄. D̄m̄ om̄ino non
ros off̄ ar̄d̄as a d̄m̄ h̄i ut c̄p̄
v̄t e signis v̄st̄d̄m̄ f̄d̄m̄ in c̄m̄

Et fratres meos talem gratulor genero
 & vob. Spero in cunctis fore contributio
 cu illis filia, q mihi qd iam visa e mirifi-
 co pfectore, e summa animi ac mori-
 ficitate pfecta esse, e expressisse pa-
 tris humanitatem quon ego non min-
 semp propi e gratiam virtutum, quam
 ppri sanguinis commendat e me vici-
 lum dilexi. Itaq pater DEVM, ve officia
 ve comitum vestrum sit tranquillum, fan-
 ptim ac felix. Minus impudice mitto con-
 iugitua, in quo est imago davori con-
 iugum, q summa inter se caritate
 videntur. Per hanc diu regis huius pariter
 e Elizabethae. Exequuntur minus sed
 simbolo celebrabatur e hoc report ab
 fons qualicunq, significatone dulcisa-
 re volui animum bene precatum vob:
 e expectationem amicitiam tuam. Ad-
 nitas in nobis aios copulere debet
 ac pfecte sorori maritos fratrum lo-
 co habeo. Conciliant aut emulor
 ee alia. Itaq huius societas e voluntas
 in Rep. Itaq aut ydam in ditione
 ceteris fuerit dactor: tamen spero p-

dentibus et bonis viris mea sententia e re,
 luntatum mea pbari. Idem opre egdem
 tibi videtur Sed tamen nihil tibi p
 scribo: tantum illud pteu re natum in
 cassitudinem no pntes oblin pcedam esse
 pta esse iudicioru de illis controuersijs
 dissimilitudo. Gratissimum mihi faci
 es, si de tua opera me voluntate ali
 quam de mihi scriberis aut aliquid pte
 suam significabis. Bene vale.
 Vitebi. p. d. Calend. Sept. Anno
 1537.

Ph. M. Singlio 28 Oct. 47.

Gratiam tibi habeo, carissime. Singulis
 et debere me tibi p. f. quod me ca
 ita ad iuga horcema fouisti, ac valde
 optari me nos collocatus esse. Sed amara
 ita fouisti, quod libris, cum collegis no licentia
 fac meos p. ximos dolores latus studijs
 tuis amore et officio valde doleris. De
 negocio tuo simpliciss. hinc a respectu
 Institutionum huius Academiae, cum p.
 ostendit, in p. d. me no docere
 p. qualif. eum fuit: tamen libroru
 studijs in magna parte Germania me
 dicitur p. f. it, aliter alijna et t. y. sed.

didi, cuius magnitudine imperi
 omni stantis, ut fieri solent in
 diuinatione dicitur. Ex his
 autem studiis hoc ipso in loco
 non solum barbaris in viciniam
 gentium Ecclesiarum finibus, sed
 hostes nostri hunc triumphum ad
 didissimam coronam triumphis de mas
 folia nostra dolosa. Deinde
 vidi autem Thimigiacus Esti
 cultus, cogitatio sua fa
 ma nunc schulis con-
 captis principis portio an
 et in isto. Et si quid ibi aduersus
 Synodi Tridentinae decessu
 coronam aut scribam, ut ipse
 etiam principibus, inuicibus, no
 na pericula conuertitur. De
 pmissis uisio q' citant, in
 non scriptum habent, in quo
 huc pericula conuertitur. Si
 ipsi dicitur notione schulis me
 nulla ipsis, quibus a his (in)

Sed rēa nūc malim, si q̄s meo
 apud vos esse visus, et si sine
 ipsorum potestate fieri posset. Hęc
 igitur accessio ad hos res sed ad
 necessissimā. Etiam, ut nūc
 gaudium suo, quatenus hic manere pos-
 sim, ne vox cordium in hoc ve-
 brum mīta est, et luxum in hoc
 componere calamitas. Hęc in
 tantum lecta consolatione. Hęc, nisi
 ex doctrina studii Speculatione
 habere, quae p̄cedit et. et. et. et.
 et liberatione opt. principi a. et.
 primus. Dicitur in voce sua illa
 Rhodica. Miratus sum sine
 in tanta magnificentia transire
 cogitavit nos de doctrina nova
 Academia condenda, p̄cedit
 aditu de datus hollis. Manim
 et apud habere omni cogitatio
 f̄ hinc et hinc hinc f̄ hinc. Syde
 ra p̄cedit eximio univ̄erso generis

humano p̄ximo anno dominica
 ant. Inter tot infamitas posi-
 tas novam civitatem condere
 difficile visum est. Huius excu-
 satione si non impetro veniam
 misericordia tamen meo affi-
 ciantur, ob hanc causam, q̄ dolore
 non cupiditate aliquā, non
 odio erravi. Ac valeat apud
 vos recordatio priorū laborū
 ac curarū, quas sustinui
 multas p̄p̄ Thuringia &
 aularem immoderatam in-
 xationes, cum q̄dam ex
 magna confusione dissipatio,
 nūm colligere veram &
 explicatam d̄str̄formam
 & aliarū artem q̄ d̄str̄ me d̄v̄
 erit inuicem. Cum quādam
 nūc ad sint & ceteris Col-
 loque utitur in hibernis

si nobiscum ut vobis tantisper
 quam una sumus stipendio frueris
 et astra. Ego semper ubique ero
 et satisfactione de tua, q[ue] ex tua in
 meis scriptis, et memoria gratia
 nostra veniunt inter quos a
 feram, imo in cetera offera. Salu
 tam opto D. Francisco. Bene via
 la dei Lucet. 1547

Viro opt. D. paulo Ebraro
 phur M. in Acad. Viteb.

S. D. Commentarios ad dicendum Prin-
 cipi Augusto, exhibitis ipse Libera-
 liter responde. Rönig et spe fructu
 muneris mittendi Auctori. Anno Ri-
 vii in penna, e tanto voluntate opa
 Studia Theologica. Scripsit libellum
 quem tibi mitto, meo iudicio valium
 Logt. n. pprii ac satis appare cum
 dextri controversias intelligere. Hec
 de libellis exhibitis narrato Vito et
 Ambrosio Romano. De conuicti nihil
 audivimus. De mea familia sa. schick
 Nam formo quodam muneris de filio
 qui opturum e. Sa. firmiore valium
 dino, e posse formis. E. Sa. d. pro
 fredo tanta p. turbatio omi. ror. tan-
 ti Principium firmis, ve bono agi-
 cum adolefcenti b. iudicem, q. modo
 citor p. p. p. d. de filio D. ex huc
 a nimosa vita e. no. cate. m. calostrom
 Hec in culebis filio. Co. m. de lbs. fa-
 milia mea. Bu. vale. e. referito. Pro. 16
 Mar. Salut. d. i. c. u. co. in. g. m. u. e. libens
 Joanni, D. Melcher e. Vito. Lipsia

(1541) q. m.

29 ^{Sept. 27}
Viro opl. M. paulo Ebro. ed 169.

Mitto tibi rossiculos in curru compositos
q̄ tametsi malam gratia Napis nostris
vultis. Etiam in aditu Bavarum curis
ita mihi quassantur vextram sub h̄as
pta, ut vocant, ut ea non tu vni possim
Eo sic ut literas mittam aliena manu
scriptas. Coniunctus nondum nob. ar.
gumonta sup̄prod^{at} ~~at~~ Omnia prohibita deli
toriosius h̄arcting ne sunt in h̄oatū
vnormatio horrasas Germanoy co
pias abignato maiores habimoy q̄
hic. Absimē. in ad h̄uc & h̄o r̄im b̄at
consos Coniunctos e pl̄oy alij
Ranomē h̄uc ex Italia Coniunctoy
Cardinals e ex Anglia V̄antoni
ensis, q̄ an ad h̄erimē alij
n̄signi eriditōne p̄d̄los n̄ d̄im n̄
semj. Etiam v̄trūq̄ natio nob. mi
nis familiaris est. Gallinos pl̄oy
accēdunt, q̄ magis fauēt e h̄onis
e p̄rio religiois h̄o. Audio mil
tos e in Aula Cesaris mod̄erans
Simō loy de h̄uc ipso ḡno doctrina
quod Ecto n̄re p̄f̄rentur. Mira est

170. Imperatoris in oi apparatu modestia
in respectu de locutus, videtur
satis cupere, ut cuncti modo diriman-
tur cotinuosus publicis, eaq; ad rem
ad huc ydem de Granillorem hor-
tatorum habere. sed to quod ega,
zizov larva uarta raris
terti ad pice modicum
cosilla impedienda. Deum oramus
ut somos e q; bonae Ectam fi,
lij sui. Dns pastor dicit me
iam delandis ploxore scriptum
de ordinatione. famularem
mra ubi dicitur. Si mo ratio
dicitur no fultu, hodie vniu vito
borzgam Marthio Elector, cuius
familiarib. dabitur literas ad nos
ut spero, e de domopius vobis
e de schola. Bu rator. Saluam
opto conigi, libans e vobis fa,
nubur. D Chluno P. Nubur
vito. Die 29 Marti xx vobis

Natisbonae Rhenoy colonia ad 15 Aprilis.

1541.

Dorotheo Highedus.

EX. IT. Aurr

Idi mens. Ci^m

10. Jan. - Suedol.

177.

Carpatum innotens dextram lincæ philippo
Aulæ orae Genuis, papa ut fando, tuis.

Sed non tam inspicimus diuina nictis ab inuicem

desistit, et paucis hinc relige opis

Hinc valde, et monti, dextra funtator, phi,

Improm oppignat, p[ro]f[er]da Papa, tuis. ^{lipp}

Inuidia ac odio rumpantur ut illa paper

ut struere insidias, qui d[omi]ni facit usq[ue] Sabaz

Munera militis p[ro] c[on]tra non fringens

huc mors, huc victrix dextera sed tuis

III, 71. O. Marc. Luther

hodie vel de Ambrosij imitum de i[st]a balay

scilicet re publicay de laboratione, sed

mora intransmissa anto. p[ro]p[ter]ea quod

nuda consiliis potuit dissidantibus duob[us]

Principib[us]. Macrodono et Mo Zumbo, qua[m] ra-

tionem in d[omi]ni co[m]munionem ut alteri,

ut p[ro]p[ter] estimata exclusis videtur.

Tanto res ac dignas horis viris ager

tur: Mominihi in Principis nos ter,

hodie odyssea videtur hominibus nos

phas. Sed p[ro]f[er]da illa res multo ma-

is res h[ab]et sunt Edm[un]dum mapher

dignus per p[ro]p[ter] quas nunc dextera

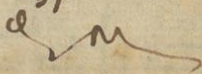

172
 fore amisi & scilicet alios insignes plu-
 ras accipi. Scriptum tunc contra Me-
 rantem hic auidissimè legere qd
 multum molitur ut
 tra nostras. Tum videtur divinitus
 abhorre ab eo omni modo criminum
 hominum voluntates. Peragogus ar-
 uisq; cu, cum ad hanc se desuper
 datus, oramus. Super ac voluimus
 Principis Maerdo comitatu & reli-
 quos anticus popis Cesar notu in pu-
 blicu potu, quoad hic firmus
 Bn D. S. hator Vale.

fabri virtute qd tamulos insulos
 libellos scripsit, tamulos pro cri-
 delib. supplicij ad fore etne fabri
 Pontilis & hinc dicit esse certum qd
 eia illi qd sicut Minor vna moue

Eidem Martino.

quod fustim falix qd sic, nichuam
 sine publica deliberatione. Impera-
 tor Carolus exprimit se deliberam
 esse quod dicitur principis & alios deli-
 berantes de curia cur. Hostij

Siquidem vos p[ro]dum se iudicari vram
 ad dirimendas gravissimas v[est]re si
 vos p[ro]p[ri]e declaratis, et p[ro]xime de p[ro]p[ri]e
 tate v[est]ra multo, ac p[ro]p[ri]e v[est]ra
 p[ro]xi. Postea si v[est]ri deliquit idoneos
 h[ab]ere, y n[on] p[ro]p[ri]a illa declaratione v[est]ra
 p[ro]p[ri]as eligere n[on] debetis n[on] de fide
 vos s[ed] officio. Sed nominari p[ro]p[ri]e
 v[est]re, illos ipsos delictos. Altera pars
 p[ro]p[ri]e, post vos v[est]re. De d[omi]n[us]
 t[er]mine s[ed] h[ab]ere. Casari p[ro]p[ri]e, et
 eligat. sed. la. re p[ro]p[ri]e nominare delictos.
 dos. Bana y G[er]m[an]ia p[ro]p[ri]e n[on]
 Casar n[on] p[ro]p[ri]e has de eligere d[omi]n[us]
 boratione. p[ro]p[ri]e v[est]re s[ed] aqua t[er]ra
 bono v[est]re v[est]re. + h[ab]ere h[ab]ere
 fatum ante s[ed] R[om]a ex p[ro]p[ri]e,
 ny Casari v[est]re p[ro]p[ri]e. Cum nos v[est]re d[omi]n[us]
 ny Casari ad v[est]re p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
 latini in G[er]m[an]ia, et civitates h[ab]ere
 lingen e[st] d[omi]n[us] p[ro]p[ri]e e[st] d[omi]n[us]
 mitos. Accipi optam in qua d[omi]n[us]
 e[st] scribis. d[omi]n[us] s[ed] d. Augustum
 e[st] vos v[est]re p[ro]p[ri]e v[est]re p[ro]p[ri]e
 p[ro]p[ri]e. Anno 41. Ratispona

174.

III, 70. Eidem.

Longa sine deliberatione meorum Adversariorum
 ory an Carolo Imperatori pmissum esse
 et suo in deus delegat principes et Do-
 ctos y et eductissimos amantissimos collo-
 quuntur. Tandem inter omnes Sophis-
 ma. permittunt, ut liberae sint ipsi reg-
 ere eos quos non placeat. Actus Sermo-
 chati esse Imperatoris an de hoc Sophi-
 mato. Curritur ad studium dea totum col-
 lationem. Id ab ipsis fieri mihi non est
 placere. Habes breves historias sed non
 legimus omni y haec longi in conspectu ante
 sunt. Hos scholasticos aliquoties col-
 locatis sumy familiariter ac sponte
 omni voluntatis et iudicia y gressu
 opinor quosdam meos veros plures
 esse propositos tunc de peccata Crux
 multus veritas ex parte et se non summi-
 ni et sua secretum a nobis me a
 confessione. Martini E. L. D. D. D. L.
 et familiariter et exceptis et auditis
 Sed imbecillitate horum eductissimum in
 itis sumptuosius non x. ut legi quis
 dicitur. Magnos emendat y mihi
 de peccata affari. Nunc tandem

Der Brief ist auf die feine Hand geschrieben.

Depent reliqua
43. 1. 1. 1.

Der Brief ist auf die feine Hand geschrieben.

Handwritten text in a medieval script, likely Latin or German, visible on the left edge of the book. The text is partially obscured by the binding and the dark cover of the book.

Ausgang stellt auf die Ordnung der Welt.

167. 46. inqt. Quando Principes populorum
 cupunt diff. progredi cum Deo Abraham, exulta-
 tur Deus valde. Tribuit Deus solis iustitiam
 sui vobis Principibus. inqunt, Ego dixi
 Dixi vobis, non ut sint tantum in custodia
 corporum populi, sed etiam, ut doctrinam
 de Deo in genere humano propagari curarent.
 Primum igitur ac Principes discant Principes
 doctrina de Deo & filio eius D. et
 I. C. et ita discant, et fons gratiae
 non ut illiterati summa tantum ut
 corpore: sed ut in deo copuletur
 totum corpus doctrinae, et suam quae
 cupunt foverit summi in Ecclia doctrinae
 fons, quae constantia, quae puritas in deo.
 quorum doctrinae forma et summa
 testimonia tradita sunt, quae et futurum
 sunt omnes. Atque ubi sunt scripturae,
 ut cogitae Principes per opus
 indicem esse tantum vobis, quae fons
 de constantia puritatis similia monentur.
 tur. Ideo et Deus Populi dicitur
 ut Rex legat divinos libros, et non
 obsequium, et sit custos regni doctrinae
 non ut illo mutetur, non ut corrumpatur.

miscantur. Et David moriturus se
irrisibilem se hio Papa, ut loquitur de
vino cupos sit. Legendi
sunt ipse libri prophetici & Apostolici
et cognoscenda seu Ectar historia
quorum cognosci oportet. discenda
et symbola, et discenda singulorum
sententiarum et in dicitur priorum
Et quia deus nihil est ministerium
dolum in Ectar, ut in iudicium tunc
autem sermo sanctorum librorum, et
de rebus ordinis, sapienter exponen-
da sunt aliquos in interpretatione
nos proprios fontibus. quos in man-
ibus obscuris adiuuunt legentium
et summas rebus ordinis monstrat.
Necessitas seu ipse multi dicitur Gra-
maticam, dialecticam, et Etymologiam
Rhetoricam. Nam sunt his artibus
de genere sermonis et de difficultate
construendi non modo indicantur oportet
Et ut huius artes intelligantur, et ser-
uanda seu Latina lingua et

fermanda stib. oratio. Hic labor et
et necessarij s. La Principes Scipi cum
exercent, qd. hinc lib. arcana collegia
habent oportet de summis reb. ubi
lingua Latina usq. necessarij s.
In commentu Columiani, postq. Caro-
lus coronatus erat, Dux Saxoniae fr.
dericus, cuius tunc summa erat aucto-
ritas, super arcana deliberationib.
intererat, ubi principes tantu. Latine
colloquebantur. Aliquos t. q. do-
num rursus, hortabat. Comites et
alios nobiles viros, ut curarent
filios doceri Latinam linguam,
qa. usq. rursus in primissimis delibera-
tionib. necessarij esse. Multas
etiam disputationes Eccles. astice
et alii scripte sunt, et scribuntur
quodlibet, etiam plurimas principes
sunt necessarij s. Hae fortiter
conversas sibi lingua Latina in-
telligere possunt, quas cum in dica-
re et bene, linguam sibi necessarij s.

Quasi principes linguarum Latinarum sicut
quoniam non omittit. Vultum nostrum
et Graecum cum tantum desunt, ut
historias Graecas, et non Testamenti
fontes intelligere possent. Ad huc
omni necessitate et historica cognitione
qua in se primum completi omnes homines
non studiosos oportet scire omni tem-
porum mundi, in de usque a prima
eorum conditione, quam veritas
historia tradita est, usque ad hunc
nostrum usum, et conferenda sunt
huius usum certamina ad verum
Consideranda sunt omnia series Monar-
chiarum, et cogitandum de pericu-
lis huius ultimi saeculi mundi
in qua cum crescant confusiones
maiori cura principes ita foveant
Ecclesias, ut ad posteros conferantur
ut tales teneant sequentes in his
regionibus. quales nunc sunt in me-
gna parte orbis terrarum in Asia
Africa, et multis Europae partibus.
Distribuantur etiam historias negotiorum

ciuitatum in Ducaloga mltora, & in
pulis ut dicitur, q̄ facta sunt imitari
da q̄ fugienda, ubi testimonia man-
dantur diuina p̄m̄dantur, p̄m̄t e
liberationis, ubi ut h̄a gubernatio
nis p̄ponantur in fugiendis diffimili-
um fadarib. in utandis bellis non
necessarijs, in arcendis inimicis p̄m̄-
ciofarion mutacionum, in utanda
conm̄chione, in ordinario dno, in
vicinis & fugienda societate p̄m̄-
gri noty, q̄ tantum idem similitudine se
conm̄chionem in Germania p̄m̄-
pib app̄m̄t, q̄ existimant sibi
vult esse Germania m̄tari. Cum
in his doctrinis, de qb. dixi p̄m̄-
se mediocriter exornant, valde
p̄m̄t discant, & imita doctrinas
Iuris uti luy, ut sciat Iusticia con-
tus normas habere, qualy fons uti
Ducaloga, & dicitur ex ut doctrina
Legim̄ d̄m̄t ut: & d̄m̄t da
ut p̄m̄t uti imaginatio, q̄ fugit

Leges esse potestatem arbitria, sine
motu divinis, aut nisi esse qd qd pla
cet principibus, aut his hinc ordi
nem intelligi a quolibet sine divi
na e sine his fontib, ex qb leges
oriuntur. Prodest igitur Decalogu
supra narrari principi e
hinc dici legum demonstrationes
Insuper aut hanc vera sententiam
Ius hinc habere motus divinitus
ordinatos e Deum vinctu esse
audacia eorum illas motus.
Sicut scriptu est Esau 10. Ver
his, q condunt leges iniquas e
inimica decreta, ut opprimere
in iudicio pauperum. At bonu
motu valde utile est q incunctim
intelligere illas Ius hinc motus
e cognoscere eas esse Dei sup
sentiam e iusticia, e ad divina
planta Dei, una in politica pu
blications. Nihil erit ad
hanc institutionem hinc dicit e lo,

manus Ethica. Manus quælibet legatur
sunt caput in veteri Testamento et
psalmus ordinis. et addantur preterea
ad Deum et gratia a deo. non referuntur
numeri non omnia mox intelliguntur. Ho-
casso. n. scribam Historiam hanc, q-
uamq; intelligi poterit. Ad preterea
legantur caput in Veteri Test. et psal-
mus ordinis et addantur preterea ad
Deum et gratia a deo.

Una hora manus biduo in Septima
na tribuatur enarrationi Epistolæ
in Cicero, aut Testij, aut Vir-
gilij, aut Linij. Deinde dicitur
lectio declinationis et coniugatio,
nos aliquis exortantur, et quædam
sunt Regulae Syntaxeos.

A mensura corporis exortantur esse, et
aliquid temporis Musica tribuatur.

Postea pars Gram: aut alia repe-
tantur et prout addi sibi narra-
tio officij, Cicero, sicut de Amic-
suis Historis scripti Sabistij aut

Comines de Carolo Burgundo, aut
Iulij Caesaris.

Die Mercurij repetitur Catechesis
et totum reliquum tempus Styli
tribuitur et ad indicandum de
Oratione soluta et hinc sua prin-
cipium discere ratione facit de
versum.

Die Jovis et
Veneris matutina hora tribuitur
Dialectica, hora post me-
ridiem Rhetorica. Dies Satur-
ni tribuitur ludum Theologicum
et narratur principi aliqua pan-
li opta cum Grammatica Salomonis
interdum et psalmis miseratur

Dies festi tribuitur his qui serpo
reperat Chromicon. Est omnino
sapiencia domus Dei et certum pro-
cativo a Deo personam esse. Sicut
scriptum est: summo magis propter
causas dicitur Spiritus S. personam. Et
Dicitur magis. Deum dicitur sapientia super-
sumis. Sed sicut per summa et

culturam agrorum tribuit fruges, ita
per doctrinam spargit lucem suam,
vult doceri et commoveri hunc et ob
hanc causam misit et conformare mi-
nistrium p[ro]b. docendi. Ac necesse est
gubernatores ministrorum esse doctri-
na, q[ui] sunt a h[is] in populo. Ideo Le-
ordine d[omi]ni d[omi]ni q[ui] d[omi]ni d[omi]ni, longi tem-
pora hac amplitudine sapienter, q[ui]
necessaria est, ad solum gubernatu-
ribus. Sed etiam ceteris modis eribus
h[ab]it. q[ui] volunt esse membra cetera no-
n[on] g[er]unt. Valde p[ro]p[ri]a est, ubi
d[omi]ni d[omi]ni p[ro]ncipis d[omi]ni d[omi]ni, d[omi]ni
de anni motas et causas ostendit
ac monere p[ro]p[ri]as vilitates DEVS
annos distinguere voluerit, cur ve-
lit temporum seriem notam esse.
videtur, ut in h[is] mundi sciamus
h[ab]et ut consideremus, q[ui] sit prima
de Deo doctrina, p[er] q[ui]s, q[ui] b. h.
stimulans p[ro]p[ri]a sit. h[ab]et ut
sciamus aliquando post finem fore

generacionis hominum, & hanc calamita-
tatem humanarum, & postea Eccle-
siam simul victricem esse in con-
suetudine Dei manifestata. Ac ve-
rum historicum tractatur de cae-
lestium signis & ortibus & occasibus
in signum siderum & stellarum
Orionis, pluviam Orionis, Archivi,
& aliarum quarundam stellarum. In-
dicatur & utilitas, quae ad vitas
aestatis & hyemis, & ad rigatio-
nem terrae & siccitatem congru-
ant itinera Solis peragran-
tium Zodiacum. Discat autem & he-
stimoniam de Deo esse hanc ipsam
opificij mundi pulcherrimam &
ordinem corporum & motuum
& cum omnia ad utilitatem hominum sa-
pienter condita sint, agnosca-
mus Dei providentiam & suam
grati calamitatis. Ad hanc
doctrinam initia expressenda
enarrari poterit huiusmodi liber, &
habet non nihil multa monere

poterit de Principis moralibus. q̄ ubi ed
hincantur, & de armis circumstantiis
de ortu & occasu Stellarum. Astron
dantur & Cosmographus in hunc
ut manus capiunt terrarum multas,
& regionum positus & inveniunt
Vbi samp̄ fuerit Ectus, ubi se Deo
& q̄b. testimoniis patefecerit, ubi
filius Dei conuincatur sic & didicit
testimonia & sacrificium obtulerit
ubi firmus ordinis fastigium Monar
chiarum, quae diuersarum gentium leges
q̄b. occasiomb. & causis imperia
mutata sunt, quae famuliter excol
luntur delere sunt, cum posteris sum
morum hominum libidinis. & cum delitasse
penas attraxissent, ut Xerxes
Ochus, Antiochi, Ptolomei. Haec
maximarum rerum confederatio digna
est bonis moribus. Et vltis moribus.
Samp̄ omnium datus fuit, Princi
pum scire aliqd de deo inna physica
& Medica, ut Achilles dicitur.

herbarij vires & artem Medicam
 a Chrone didicisse. & illi scripsit
 Pater tuus videri a iunioribus pa-
 latinum Ludovicum opt. Principem
 manu sua & magna volumina
 remedia scribere, & apparatus
 remedia. fuit idem a iunioribus
 multum, princeps opt. Ioan-
 nes dux Saxonie Elector.

Praecipue rem necessaria est ois
 hinc. cognitio partium hinc &
 distinctio partium hinc aut qua-
 tum in hac caligine ad seipos
 sumus. Necesse est n. con-
 ferre discrimen, inter partem
 hanc cognoscere & ad potestatem
 & rationes duntaxat hinc in hinc ma-
 na nunc agnoscere, q. ad hinc
 reliqua sunt in hac infirma na-
 tura, & sunt plerumque de Deo
 hinc. Deinde necesse est videri
 n. q. pars illis notis sit ad hinc
 & qua parte tamquam firmantur

Jodocus ad rem hinc hinc affectus